Ú v o d

V rámci realizácie projektu Pandorina skrinka, ITMS 27120130263, ktorý bol podporený poskytnutím nenávratného finančného príspevku vo výške 95% celkových oprávnených nákladov projektu zo štrukturálneho fondu ESF prostredníctvom SORO FSR, bola realizovaná aktivita 4.2 Zber údajov. Jej uskutočnením a získaním výstupov chcelo ZZŽ MyMamy získať relevantné informácie od verejnosti, hlavne od mládeže a obyvateľstva žijúceho na vidieku, ako oni vnímajú v tejto spoločnosti problematiku násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Aktivita obsahovala nástroje, ktoré mali pomôcť naplniť aj 4. špecifický cieľ projektu, a to: *Vytvoriť štruktúru a naplniť databázu údajov z vidieckych oblastí v okrese Prešov týkajúcich sa problematiky rodovej rovnosti, domáceho násilia a poskytovania služieb relevantných k téme.*

Otázky v dotazníku boli zostavené tak, aby sme z ich odpovedí získali informácie smerujúce k podpore tvrdenia, že „vzory“ z rodiny, v ktorej vyrastáme si prenášame do rodiny, ktorú zakladáme. Okrem toho neoddeliteľnou súčasťou problematiky násilia páchaného v párových vzťahoch sú rodové stereotypy, preto časť otázok smerovala aj k zisteniu, či si členovia rodiny všímajú štruktúru a postavenie členov rodiny, v ktorej žijú. Nakoľko sa ZZŽ MyMamy dlhodobo venuje aj prevencii, hlavne u cieľovej skupiny 17 – 25 rokov, zámerom bolo oslovovať hlavne túto cieľovú skupinu, aby sme získané výsledky využili v ďalších aktivitách zameraných na preventívne opatrenia pre cieľovú skupinu, ktorá perspektívne bude vytvárať rodinu.

V súlade s návrhom projektu bolo vytlačených 150 ks dotazníkov **(Príloha č. 1),** ktoré boli čiastočne distribuované osobným kontaktom anketárok, ktoré tieto dotazníky poskytovali na vyplnenie priamo v teréne. V spolupráci s UPSVaR Prešov bolo rozdaných 50 ks dotazníkov evidovaným uchádzačom o zamestnanie, a to priamo na odd. informačno – sprostredkovateľských služieb a pri poradenstvách s uchádzačmi o zamestnanie. Dotazníky boli poskytované hlavne evidovaným absolventom škôl, kde bol predpoklad, že žijú v spoločnej domácnosti so svojimi rodičmi, nakoľko nie sú ešte ekonomicky samostatní. Vyplnených dotazníkov bolo 32, čo z rozdaného počtu predstavuje 64%. Ďalších 70 ks dotazníkov bolo rozdaných respondentom na vysokých školách, a to na UPJŠ Košice, 5. ročník a na Prešovskej univerzite, 3.ročník. Odovzdaných bolo 50 ks vyplnených dotazníkov, čo predstavuje 71,4%. Zvyšných 30 ks dotazníkov bolo rozdaných v čase október – november 2011 v uliciach mesta Prešov. Odovzdaných bolo 19 ks vyplnených dotazníkov, čo predstavuje 63,3%.
ZZŽ MyMamy využilo aj web stránku www.mymamy.sk, www.pandorinaskrinka.sk a facebook MyMamy, kde bol zverejnený elektronický dotazník totožný s tlačenou podobou. Touto formou sme chceli dať možnosť zapojiť sa aj občanom, ktorí využívajú, resp. uprednostňujú túto formu komunikácie a vyjadrovania sa. V elektronickej podobe sme získali len 2 vyplnené dotazníky.

Vyhodnotenie úspešnosti: zo 150 ks rozdaných dotazníkov bolo 103 ks vyplnených a odovzdaných na vyhodnotenie, čo predstavuje 68,67%. Z hľadiska % úspešnosti návratnosti dotazníkov je potrebné skonštatovať, že bol vybratý vhodný spôsob kontaktovania sa

s respondentmi, t.j. cez anketárov. Anketári absolvovali vstupné školenie a boli to študenti a študentky PU, Katedra Edukológie a sociálnej práce. Osobný kontakt, oslovenie a prevzatie vyplneného dotazníka malo zároveň efekt v oboznamovaní časti verejnosti o tejto téme, v neformálnom rozhovore zisťovať aj ochotu respondentov odpovedať na „nie každodenné“ otázky, resp. zistiť záujem verejnosti o túto tému.

Nasledujúce vyhodnotenia jednotlivých otázok boli získané zo 103 odovzdaných dotazníkov.

D o t a z n í k

1. Pohlavie *

- Žena - 75
- Muž - 28

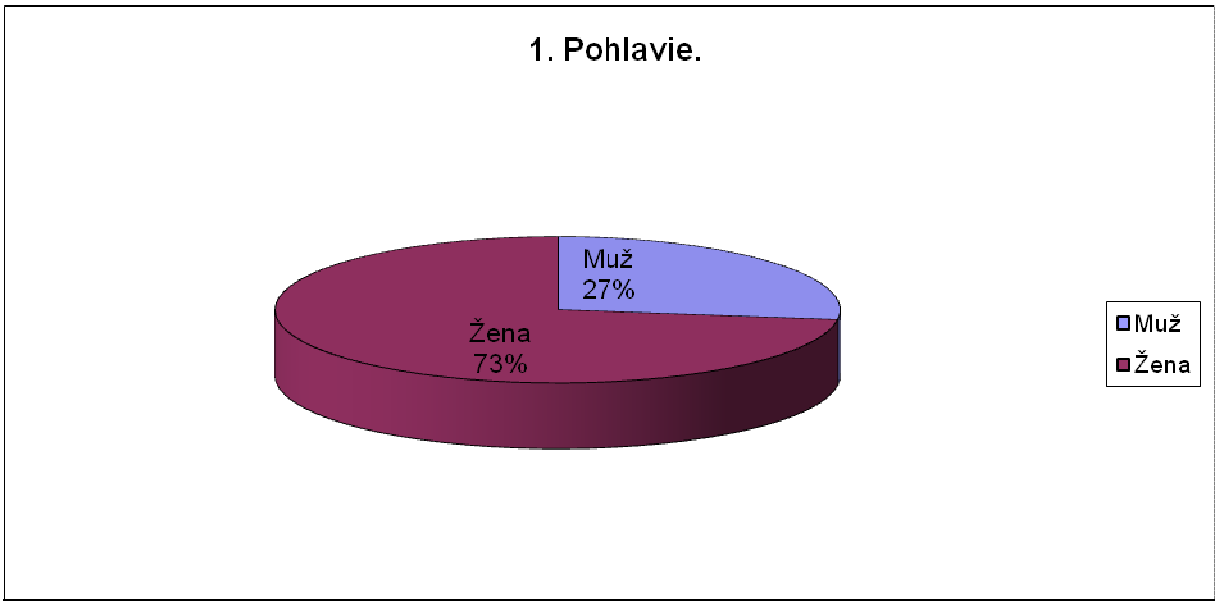

Zo 103 respondentov bolo 28 mužov a 75 žien, t.j. ich podiel bol 27% mužov a 73% žien. Ide o typický pomer k danej téme, vzhľadom k vekovej štruktúre a prostrediu kde sa anketa realizovala (Univerzity) je pozitívne hodnotené zapojenie sa 28 mužov.

2. Typ bydliska, v ktorom vyrastáš obec / mesto *

- Obec - 37
- Mesto - 66

Zo 103 odovzdaných dotazníkov 37 respondentov žije v obci a 66 respondentov v meste. Z hľadiska výskytu násilia v rodinách je obec dlhodobo „skrytým“ miestom, hlavne v súvislosti s izolovanosťou, oddelením bytových jednotiek a v súčasnosti aj narastajúcim prisťahovalectvom nových občanov.

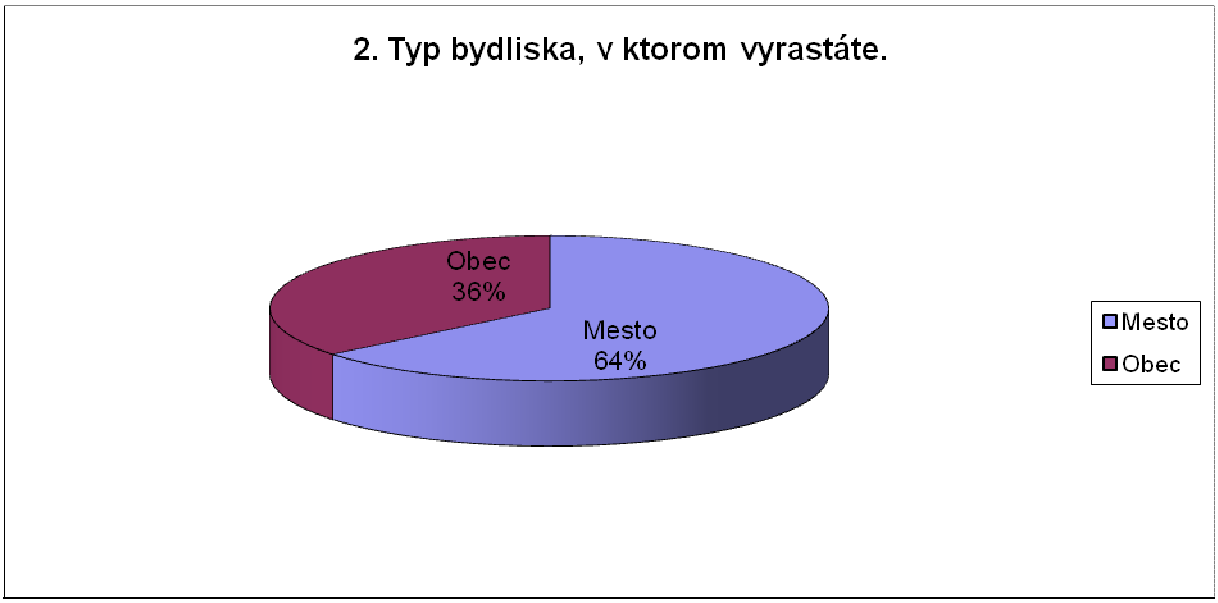

3. Typ rodiny, v ktorej vyrastáš (ak ide o úplnú rodinu prejdi na ot. č. 5) *

- Úplná - 79
- Neúplná - 24

Na základe odovzdaných dotazníkov bolo zistené, že zo 103 respondentov žije 79 občanov v úplnej rodine a 24 občanov, t.j. ¼ v neúplnej rodine. Uvedená vzorka je oveľa priaznivejšia než sú celkové štatistiky slovenskej populácie, kedy stúpa rozvodovosť, resp. narastá počet párov žijúcich spolu bez právneho zväzku.

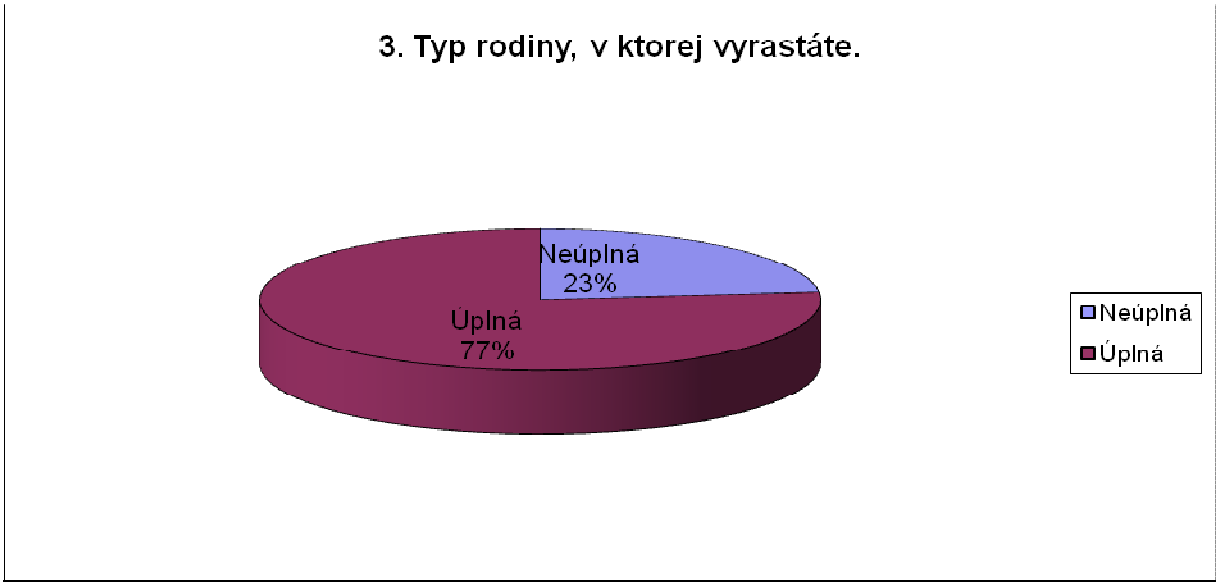

4. Ak neúplná, z dôvodu

- Slobodná matka - 2
- Rozvod rodičov - 20
- Ovdovelý rodič - 2

Dôležitým prvkom v oblasti fungovania rodiny a budovania vzťahov je jej úplnosť. Zo 103 respondentov v ankete 24 uviedlo neúplnosť, pričom až 82% z opýtaných uviedlo ako dôvod rozvod. Vzhľadom k súčasnému trendu, neuzatvárať manželstvá, je podiel 9% pri slobodnej matke prekvapivý.

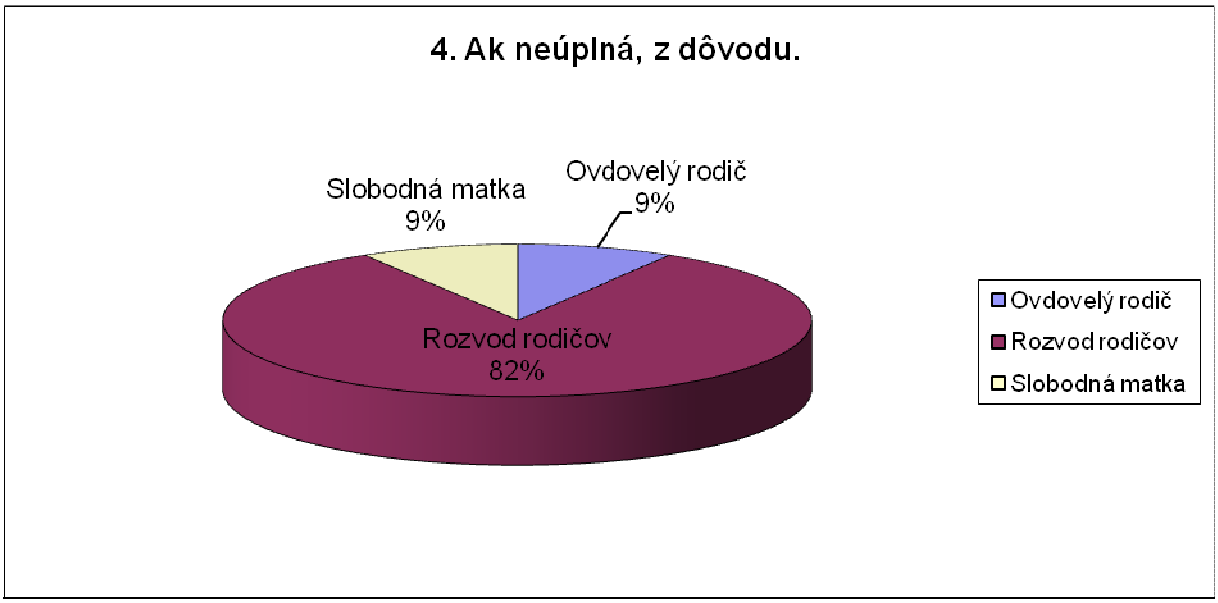

5. Stupeň najvyššieho ukončeného vzdelania u rodičov *

- Bez vzdelania - 1
- Základné vzdelanie - 2
- Stredné odborné bez maturity - 18
- Stredné odborné s maturitou - 55
- Vysokoškolské - 27

Zo 103 respondentov až 97% z nich malo ukončené odborné vzdelanie, pričom až 79,6% z opýtaných malo ukončené vzdelanie s maturitou alebo vysokoškolským diplomom I. alebo II. stupňa.

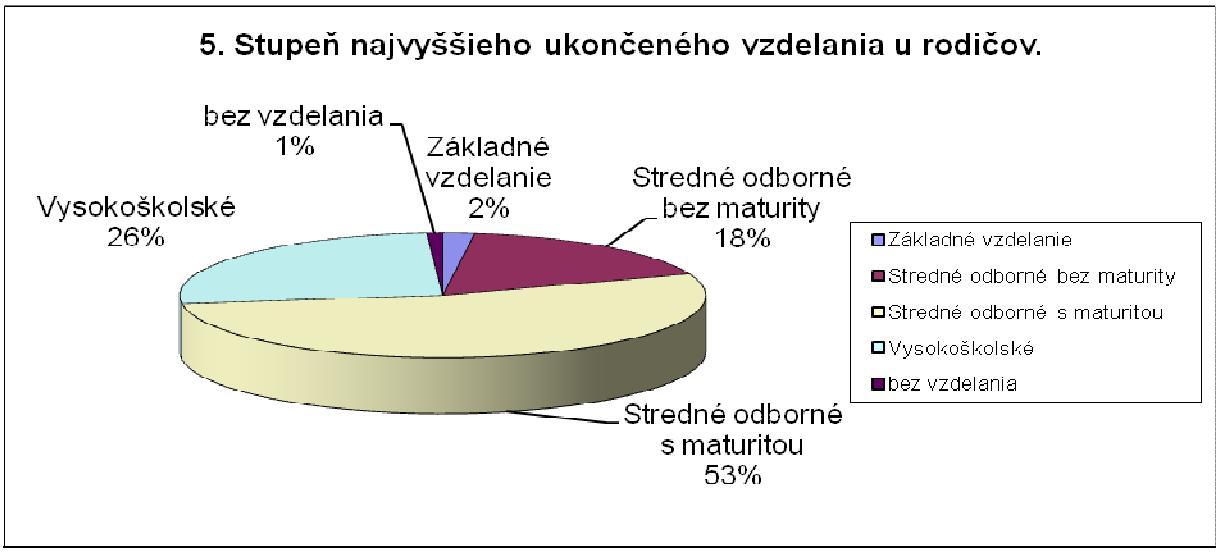

6. Príjem na člena domácnosti (odhadom, vypočítané súčtom priemerných mesačných príjmov zarábajúcich členov domácnosti v pomere k počtu všetkých členov domácnosti) *

- Menej ako 150 € - 13
- Od 150 € do 170 € - 23
- Od 170 € do 200 € - 16
- Nad 200 € - 42
- Neviem - 9

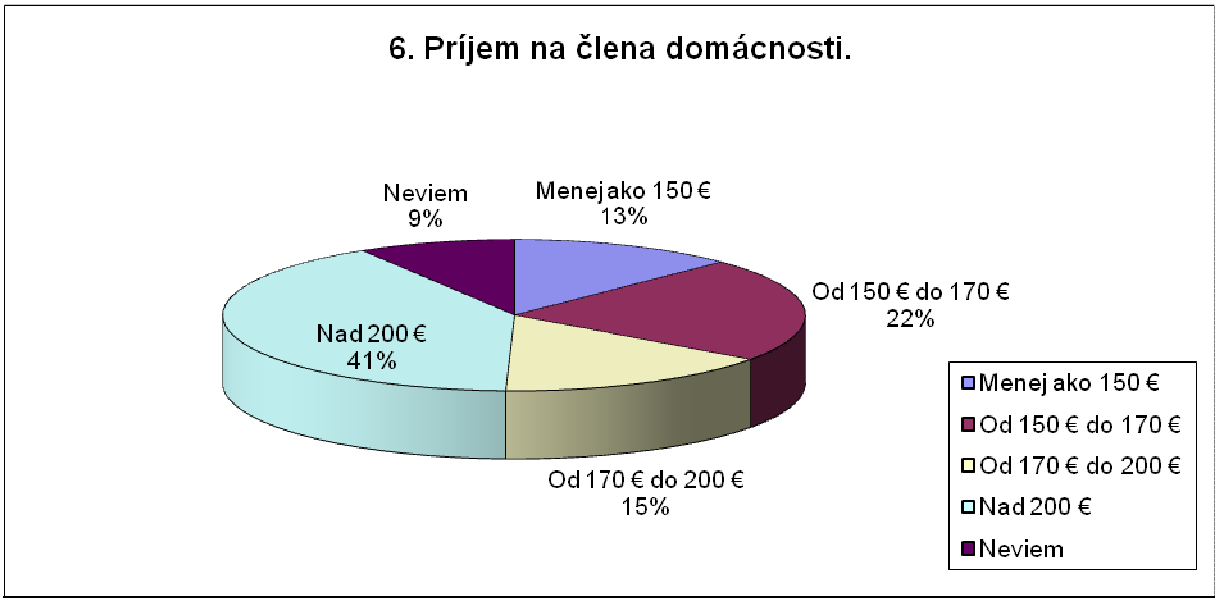

Príjem je v súčasnosti dôležitým prvkom fungovania rodiny z hľadiska finančného, nakoľko nevytvára tlak na zodpovedných členov rodiny a minimalizuje vznik konfliktov, resp. minimalizuje riziko vzniku nadradenosti/dominancie vo vzťahu. Hranice príjmov boli stanovené na základe dlhodobých štatistických ukazovateľov Prešovského kraja (výška minimálnej mzdy, priemerný mesačný plat v kraji, miera nezamestnanosti, hranica chudoby, výška dávky v hmotnej núdzi a pod.). Všetky 4 hranice sú hlboko pod celoslovenským priemerom mzdy v hospodárstve. Aj z týchto zistení ale vyplýva, že viac ako ½ opýtaných uviedla príjem na člena v domácnosti nižší ako 200,00 €, t.j. min. 1 z rodičov je nezamestnaný. 41% uviedlo, že príjem na člena rodiny je vyšší ako 200 €, z čoho sa dá predpokladať, že obaja rodičia sú určite zamestnaní, resp. majú príjem z pravidelnej činnosti. Len 9% uviedlo, že nevie výšku pripadajúcu na 1 člena v rodine, predpokladáme, že ide o osoby, ktoré ukončili vzdelávací proces a toho času sú nezamestnané, resp. ešte študujú a nevyžaduje sa od nich participácia na mesačných nákladoch v rodine.

7. Uveďte, prosím, ktoré z nasledujúcich výrokov platia vo Vašom rodinnom prostredí (označte väčšinový prístup zo strany Vás, Vašich rodičov, prípadne príbuzných žijúcich v spoločnej domácnosti). * 1 – výrazne platí, 2 – čiastočne platí, 3 – čiastočne neplatí, 4 – vôbec neplatí

Odpoveď	Domáce práce sú ženskou doménou	Hlavou rodiny má byť muž	Kariéra je rovnako dôležitá pre mužov aj pre ženy	Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa	Muž a žena majú o dôležitých veciach rozhodovať spolu	Muž aj žena majú spolu zarábať pre zabezpečenie životnej úrovne	Muži by mali zarábať viac ako ženy	Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú	Pekné ženy sú úspešnejšie v práci i v živote	U ženy je dôležité ako vyzerá	Žena sa má starať o domácnosť a deti a muž má zabezpečovať rodinu	Ženy sa majú prispôsobovať mužom	Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom	Ženy sú od prírody citovejšie založené	Spolu
1 Výrazne platí	21	24	56	50	72	52	13	20	28	14	13	7	45	46	461
2 Čiastočne platí	47	36	36	33	23	46	29	35	48	62	48	25	36	47	551
3 Čiastočne neplatí	17	18	8	12	6	1	31	31	19	19	23	17	13	6	221
4 Vôbec neplatí	18	22	2	6	1	4	30	16	8	7	18	51	8	3	194
5 Neodpovedalo	0	3	1	2	1	0	0	1	0	1	1	3	1	1	15
Spolu	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	1442

Najčastejšie použitým hodnotením u 103 respondentov bolo *„čiastočne platí“*, čo vzhľadom k charakteru uvádzaných niektorých výrokov potvrdzuje rodové stereotypy, v niektorých prípadoch, napr. vo vzťahu ku kariére až diskriminačné znaky (výroky týkajúce sa vzhľadu, rozhodovania a postavenia na pracovisku a v rodine).

Výrok 1: Domáce práce sú ženskou doménou – zo 103 respondentov až 66% potvrdilo jeho úplnú, resp. čiastočnú pravdivosť; 17,5% tvrdí, že tento výrok neplatí, toto pomerne vysoké percento súvisí zrejme s faktom, že väčšinu vzorky tvorili ženy.

Výrok 2: Hlavou rodiny má byť muž - v tejto otázke sa už preukázal fakt rastúceho počtu neúplných rodín, kde vedúce postavenie preberá žena/matka - kde až 38,8% odpovedalo nesúhlasne. Napriek tomuto konštatovaniu je potrebné si všimnúť stále vysoký % podiel (58%) občanov, ktorí s týmto výrokom súhlasia.

Výrok 3: Kariéra je rovnako dôležitá pre mužov aj pre ženy – pravdivosť potvrdilo až 89%, čo je dané vysokým počtom zastúpených žien v ankete, ale taktiež aj tým, že kariéra je spájaná so zamestnaním ako otca, tak aj matky v rodine.

Výrok 4: Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa – zo 103 respondentov až 80,5% potvrdilo pravdivosť výroku, čím potvrdili predpoklad autorov dotazníka, že pokiaľ sú otázky, resp. výroky smerované všeobecne, t.j. osoba v spoločnosti, respondenti nemajú problém pozerať na situácie bez rodových predsudkov. Len 17% odpovedalo, že tento výrok neplatí úplne alebo čiastočne.

Výrok 5: Muž a žena majú o dôležitých veciach rozhodovať spolu – v tomto výroku sme mali záujem zistiť zmenu postoja „hlavy“ v rodine, resp. potvrdiť výstup z výroku 2. Zo 103 respondentov až 92% označilo toto tvrdenie za pravdivé (úplne alebo čiastočne), čo potvrdzuje trend posilňovania rovnocenného postavenia mužov a žien v párových vzťahoch, minimálne v proklamatívnej rovine.

Výrok 6: Muž a žena majú spolu zarábať pre zabezpečenie úrovne – v tomto výroku sa až 95% respondentov vyjadrilo súhlasne (úplne, resp. čiastočne), pričom pomer medzi obidvoma hodnoteniami sú vyvážené cca 50:50. Vyjadrenie respondentov pri hodnotení tohto výroku opäť potvrdzuje výsledky z vyjadrení Výrokov 3 a 4 a z existujúcej situácie v slovenských rodinách, kedy príjem jedného člena rodiny nepostačuje na pokrytie nákladov v domácnosti. Tu sa jednoznačne potvrdzuje tlak na ženskú zložku domácnosti v potrebe zapojiť sa do financovania chodu rodiny, ale zároveň ešte stále muži ťažšie prijímajú fakt potreby zapojiť sa takým istým podielom do domácich prác – Výrok 1.

Výrok 7: Muži by mali zarábať viac ako ženy – ide o jeden zo stereotypných výrokov, potvrdzujúci diskrimináciu pohlaví a na základe hodnotenia tohto výroku vyplýva, že zo 103 respondentov 59% nesúhlasí s týmto výrokom, pričom tento % podiel neodzrkadľuje ich postoj a hodnotenie vo Výroku 6 a 5. Vzhľadom k tomu, že sme sa v dotazníku nevenovali vekovej štruktúre respondentov, ale vybraná vzorka patrí do mladšej vekovej štruktúry (študenti denného štúdia na univerzite, absolventi škôl) bez pracovných skúseností je toto hodnotenie prekvapením. Môžeme len odhadovať, že väčšina mladých žien odpovedala takto na základe prípravy založenia rodiny a potreby jej zabezpečenia, aby mladá rodina zvládla náklady na bývanie, príchod dieťaťa a vykrytie dočasného výpadku príjmu (náhrada za štátny rodičovský príspevok).

Výrok 8: Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú – ide o výrok zohľadňujúci obvyklé rodovo stereotypné názory na rozdiely pohlaví ;, zo 103 respondentov 53 potvrdilo pravdivosť (úplne alebo čiastočne) a 47 s týmto výrokom nesúhlasí (úplne alebo čiastočne). Ide o celkom vyrovnané protichodné hodnotenia, čo sa dá vysvetliť všeobecnosťou výroku, t.j. nešpecifikuje situáciu, prostredie a pod. V prípade situácie v rodine (deti, domácnosť, nákup potravín, zdravie členov rodiny a pod.) by bolo hodnotenie určite vyššie v prospech žien.

Výrok 9: Pekné ženy sú úspešnejšie v práci i v živote – ide o jeden z prejavov mýtu krásy v praxi, ktorý sa dlhodobo objavuje (najčastejšie vo forme výroku „pekní ľudia to majú v živote ľahšie“), čo v našom dotazníku potvrdilo až 74% respondentov. Ak zoberieme do úvahy, že zo 103 respondentov je 73% žien, je možné hovoriť o prevládaní tohto mýtu, ktorý je však ťažké v praxi overiť vzhľadom na subjektívne aspekty hodnôt typu „krása“ a „ľahký život“. Len 7,7% z respondentov tento výrok vyhodnotilo ako *„vôbec neplatí“*. Tento výrok je veľmi často používaný a zneužívaný v reklamných spotoch, čím zvýrazňuje potrebu neprimeranej starostlivosti o zovňajšok bez zdôrazňovania potreby spĺňania aj iných napr. intelektuálnych a emocionálnych nárokov na uplatnenie sa v živote.. Výsledkom je aj fakt, že najrýchlejšie rastúcou oblasťou podnikania je celá oblasť „skrášľovania“ vrátane rozširovania ponuky dermatologických a farmaceutických prostriedkov.

Výrok 10: U ženy je dôležité ako vyzerá – ide o výrok úzko súvisiaci s výrokom 9 a aj respondenti ho vyhodnotili rovnakými stupňami, t.j. 75,7% respondentov sa stotožnilo s výrokom. Za zmienku stojí, že pokiaľ vo výroku 9 bol pomer *úplne súhlasím : čiastočne súhlasím* 28:48, pri výroku 10 to bolo 14:62, čo znamená, že 50% respondentov, ktorí *úplne súhlasili* s výrokom 9 sa pri výroku 10 presunuli do hodnotenia *čiastočne súhlasím*. Tu už prevláda postoj respondentov, súvisiaci s výrokmi 3,4,6.

Výrok 11: Žena sa má starať o domácnosť a o deti a muž má zabezpečovať rodinu - ide o výrok ,s ktorým sa stotožnilo cca 68,9% respondentov. Tento výrok potvrdzuje aj hodnotenie výroku 1 a aj 7, z čoho vyplýva, že ide o rovnaký postoj tých istých respondentov. Potvrdzuje to aj ten fakt, že keď ide o hodnotenie situácie týkajúcej sa domácnosti, ide „o dominantné postavenie“ ženy – viď komentár k výroku 8.

Výrok 12: Ženy sa majú prispôsobovať mužom – s týmto výrokom nesúhlasí 66%, čo je v rozpore s tvrdením respondentov vo výroku 4, kedy až 80% účastníkov súhlasilo s tvrdením „ individualita osoby“. Tento pokles sa dá pripustiť v súvislosti so skupinou respondentov, ktorá prihliadala na úplnosť tvrdenia vo výroku 10 (U ženy je dôležité ako vyzerá).

Výrok 13: Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom – ide o otázku, ktorá bola protiotázkou k výroku 8, resp. mala potvrdiť výrok 3. Až 78,6% respondentov potvrdilo pravdivosť výroku, čo možno pripísať aj prevažujúcej vzorke žien medzi respondentmi. Oproti výroku 3 sa úplne stotožnilo s jeho znením o 11 respondentov menej.

Výrok 14: Ženy sú od prírody citovejšie založené – ide o výrok patriaci opäť do skupiny rodových stereotypov / opakujúcich sa výrokov, o čom svedčí aj vysoký % podiel potvrdzujúci toto tvrdenie – 90,3%. Tento výrok súvisí s predstavou naplnenia života žien rodinou, láskou, výchovou detí a pod. V súčasnosti, vzhľadom k zapojeniu žien do spoločenského diania a zodpovednosti za vedenie v neúplnej rodine sa dá povedať, že aj pri racionálnom rozhodovaní ženy častejšie k nemu pristupujú aj so zohľadnením citovných dopadov svojich rozhodnutí.

Z celkového počtu použitých hodnotiacich kritérií 1442 najviac využili respondenti odpoveď *„čiastočne súhlasím“* / 38,2%; „úplne súhlasím“ využilo 32% respondentov. Pri tejto otázke sme zaznamenali 15 nevyjadrení, čo predstavuje 1% z celkového počtu vyjadrení.

Príloha č. 2, Graf č. 7

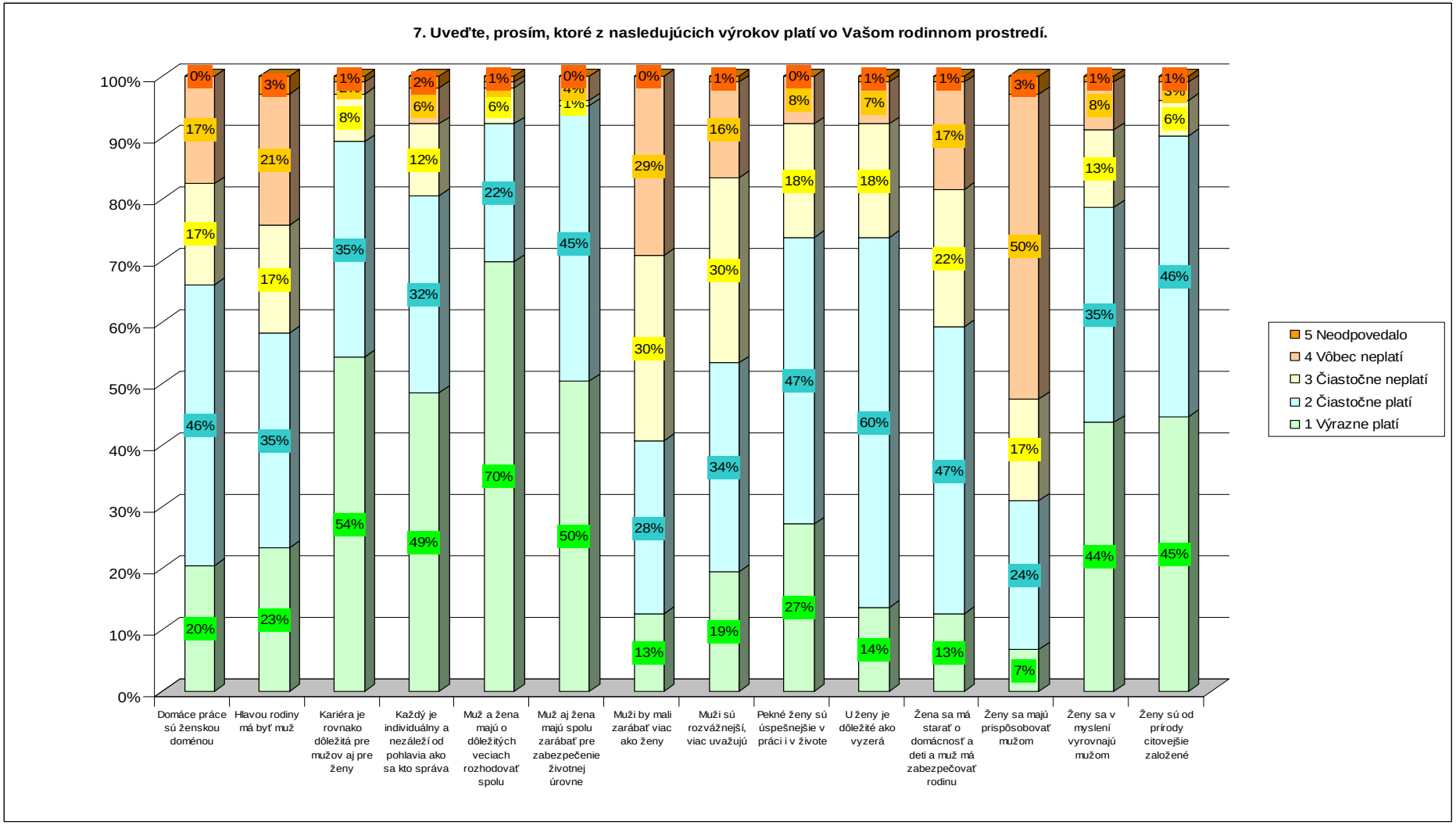

8. Kto v rodine, v ktorej žijete, prevažne vykonáva nasledujúce činnosti? (vpíš číslom, je možné uviesť najviac tri možností) * 1 – matka, 2 – otec, 3 – deti, 4 – starí rodičia 5 – iní (servis zabezpečovaný mimo domácnosti)

Odpoveď	*Bežné nákupy*	*Dovolenkové pobyty*	*Drobné opravy v dome/byte*	*Organizácia voľného času rodiny*	*Pranie*	*Údržba auta*	*Umývanie riadu*	*Upratovanie*	*Varenie*	*Veľké nákupy*	*Žehlenie*
1. Matka	88	60	26	70	102	14	84	87	98	87	91
2. Otec	50	61	82	52	4	73	35	30	34	67	8
3. Deti	55	30	24	47	37	27	73	70	33	24	40
4. Starí rodičia	6	2	3	2	6	2	7	3	8	4	6
5. Iní	0	8	16	6	0	7	2	0	1	0	0
6. Neodpovedalo	1	13	1	7	0	12	1	0	0	0	3

V tejto otázke sme sa zaujímali o rozdelenie úloh / prác v domácnosti. Uvedené práce sú z hľadiska dlhodobého pozorovania slovenských rodín špecifické aj ich priradením k členovi rodiny. Prevládajú práce, ktoré vykonávajú matky v rodine a práce ktoré vykonávajú otcovia. Je potešiteľné, že v nijakej z uvedených otázok sa neobjavila 0 pri odpovediach matka / otec. V rámci domácnosti sa na výkone domácich prác ako sú nákupy, pranie, umývanie riadu, upratovanie, varenie a žehlenie podieľajú cca 90% žien/matiek. Muži sa takýmto vysokým podielom zapájajú pri drobných opravách v byte a údržbe auta (nižší počet označenia „otec“ súvisí s počtom 12 – neodpovedalo, pravdepodobne z dôvodu, že auto nemali, resp. nemajú). Pri otázkach súvisiacich s dovolenkovými pobytmi a trávením voľného času je pomer označení aktívneho člena rodiny približne rovnaký. Zaujímavým a novým poznatkom sú činnosti v domácnosti, na ktorých sa rovnakým pomerom podieľajú otcovia a deti (bežné nákupy, organizácia voľného času a varenie). Pri činnostiach ako upratovanie, umývanie riadu, drobné opravy v byte je takýto rovnaký pomer medzi matkou a deťmi. Ešte stále sú minimálne využívané služby inými osobami, napr. službami, čo súvisí s finančnou situáciou v rodinách. Tak isto aj starí rodičia sa minimálne podieľajú na prácach v rodine, čo je spôsobované tým, že nebývajú v spoločnej domácnosti a ak áno, väčšina z nich nie je zdravotne na tom tak, aby vedela zabezpečiť tieto základné domáce práce.

Príloha č. 2, Graf č. 8

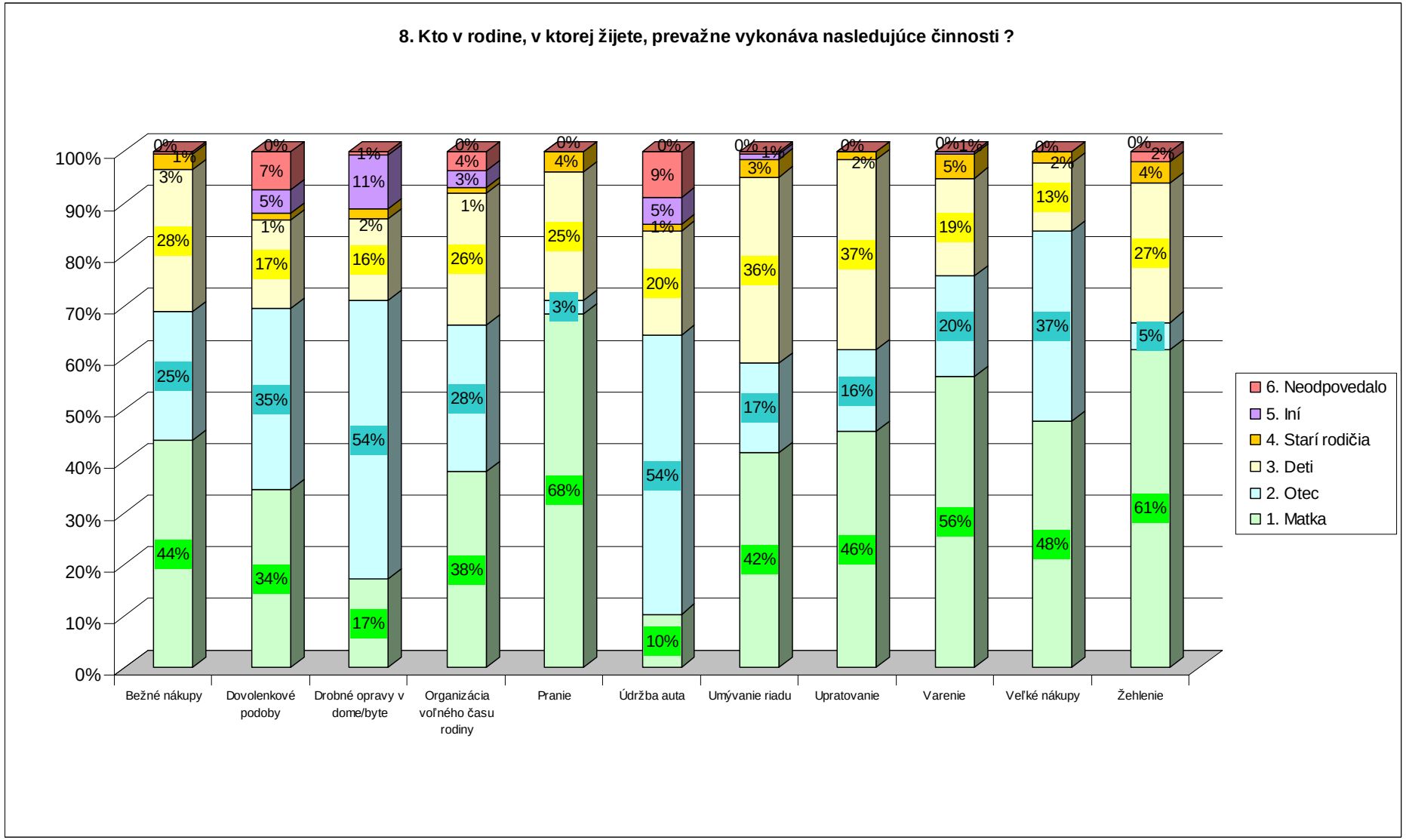

9. Stretli ste sa vo svojej najbližšej rodine s nasledujúcimi javmi? (vpíšte odpoveď): *
1 – áno, 2 – nie

Odpoveď	*Deľba domácich prác je rovnomerne rozdelená medzi všetkých členov rodiny*	*Medzi rodičmi dochádza aj k fyzickým útokom*	*Naša rodina by akceptovala, ak by niektorý jej člen mal inú sexuálnu orientáciu*	*V našej rodine dodržiavame náboženské princípy*	*V rodine máme problém s nadmerným pitím alkoholu*	*Voľný čas trávime radi spolu*	*Žena a muž (otec a matka) sa často hádajú*	*Žena a muž (otec a matka) spoločne rozhodujú o dôležitých veciach*	*Grand Total*
Áno	59	12	37	62	15	79	37	88	389
Nie	44	91	64	40	87	22	65	15	428
Neodpovedalo	0	0	2	1	1	2	1	0	7
Spolu	103	103	103	103	103	103	103	103	824

Táto otázka je z hľadiska odhadu existencie násilia v rodinách v našom regióne jednou z kľúčových, nakoľko odhaľuje stereotypy, tradície a zmeny v myslení osôb a hlavne postoja novej generácie, žijúcej od roku 1989 v demokratickej spoločnosti, v ktorej sú ale isté problémy a témy ešte stále tabuizované. Ide zároveň o získavanie poznatkov ako mladá generácia vníma určité javy v spoločnej domácnosti, čo si prenáša ako vzor do svojej novej rodiny a ako vníma niektoré situácie z hľadiska štandardnosti a neštandardnosti, resp. rizika.

Podotázka 1: vzhľadom k zisteniam v otázke 8 a 7 ide o prekvapivý pomer, ktorý hovorí jednoznačne v prospech zistenia, že dochádza k rovnomernému rozdeleniu medzi všetkých členov rodiny. Ten pomer sa dá vyjadriť ženy: muži: deti / 50:25:25.

Podotázka 2: Až 88% odpovedalo, že nedochádza medzi rodičmi k fyzickým útokom, čo zodpovedná približne výskytu násilia v párových vzťahoch aj v iných výskumoch, (pozri Holubová...) zároveň musíme zohľadniť, že v otázke nie sú fyzické útoky bližšie špecifikované, čo mohlo spôsobiť buď poddimenzovanie reálneho výskytu násilia.

Podotázka 3: V súčasnosti je veľmi častým javom rozpad rodiny po dlhodobom zastieraní inej orientácie (bisexualita alebo homosexualita), resp. neprijatie člena – dieťaťa s inou orientáciou. Tieto všeobecné zistenia podporili aj odpovede 103 respondentov, kde 64 odpovedalo, že by takúto skutočnosť neakceptovali (62%). Táto téma je ešte stále tabu v rodine, často je skryte tolerovaná, pokiaľ daný člen rodiny „ chráni“ túto informáciu pred verejnosťou.

Podotázka 4: Obyvatelia okresu Prešov sú silne katolícky orientovaní, až 80% obyvateľstva sa hlási k veriacim. Z toho dôvodu nie je prekvapujúca informácia, že až 60% z opýtaných odpovedalo *„áno“, čo je možné interpetovať vzorkou*

tvorenou mladšou vekovou kategóriou a prevažne z mestského prostredia. Otázka bola položená z dôvodu hľadania korelácie medzi stereotypným vnímaním mužsko - ženských vzťahov a náboženskými princípmi uplatňovanými v rodine ..

Podotázka 5: Táto otázka bola zámerne vložená do dotazníka, nakoľko ako najčastejšia príčina násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch je uvádzaný alkohol. Alkohol je prostriedok, cez ktorý ale jedinec rieši svoje pocity a problémy, nakoľko v triezvom stave nie je schopný ich riešiť (minimálne slabá schopnosť komunikovať a navrhovať riešenie a argumentovať). Alkoholizmus v rodinách na Východnom Slovensku je dlhodobo akceptovaný a tolerovaný a je považovaný za črtu „ muža / otca“ v domácnosti. Z toho vyplýva, že aj veľa respondentov tento fakt nevníma ako problém, o čom svedčí 87 odpovedí „ *nie“* (84%).

Podotázka 6: Táto otázka je obdobnou ako v otázke 8 skúmanie organizácie voľného času v rodine. Až 76,7% (79) odpovedalo „áno“, čo ale nemá jasnú informáciu, čo respondenti chápu pod **voľným časom** (večer pred TV, víkendy doma, návštevy u známych, športové podujatia a pod.) a **radi spolu.** Tento podiel potvrdzuje zistenie, že zo 103 respondentov 79 pochádza z úplnej rodiny.

Podotázka 7: V tejto otázke nás zaujímalo v akom stave „funkčnosti“ sa nachádza rodina, resp. partnerské spolunažívanie. 63% opýtaných odpovedalo „nie“, čo vzhľadom k štruktúre respondentov (dospelé deti – študenti, absolventi škôl) je možné považovať za rešpektovanie spôsobu komunikácie medzi rodičmi a do akej miery dokážu posúdiť hádku ako hrozbu a konflikt ohrozujúci toho druhého. Zároveň táto odpoveď väčšiny respondentov potvrdila zistenie z otázky 5, t.j. že v rodine nie je problém s pitím alkoholu.

Podotázka 8: V tejto otázke sme zisťovali rovnocennosť postavenia matky a otca v rodine a ich podiel na rozhodovaní v rodine. Až 85% odpovedalo *„áno“* čo znamená, že obidvaja rodičia sa podieľajú rovnakou mierou na rozhodovaní. Tento stav bol potvrdený aj v otázke 7, pri výroku 5, kde dokonca zo 103 respondentov až 92% súhlasilo s tvrdením, že muž a žena majú o dôležitých veciach rozhodovať spolu.

Príloha č. 2, Graf č. 9

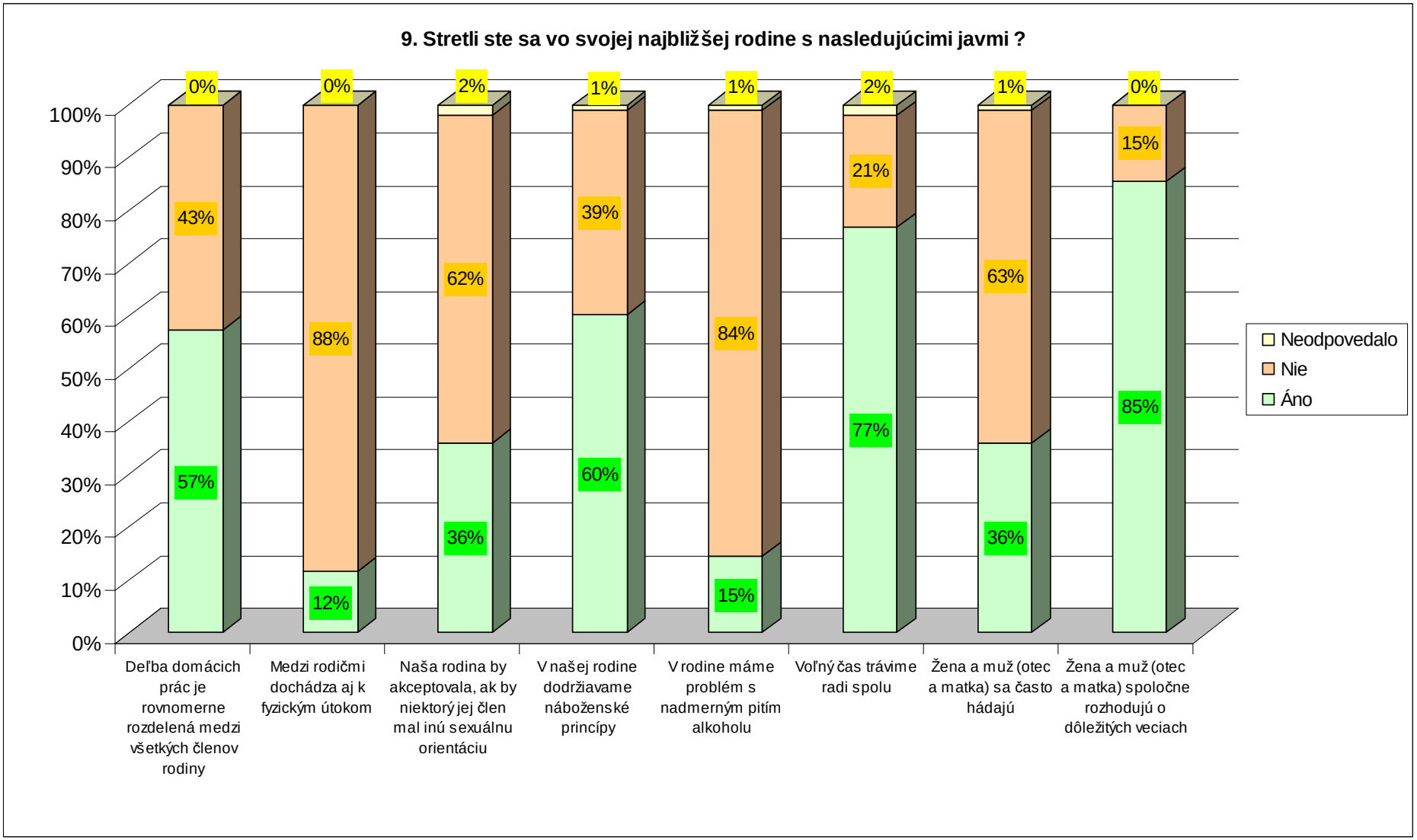

10. Čo podľa Vášho názoru znamená pojem rodová rovnosť? (vyberte si len jednu z nasledujúcich možností) *

- Rovnoprávne postavenie žien a mužov v spoločnosti zahŕňajúce opatrenia praktickej politiky v zmysle zabezpečenia rovnakých príležitostí žien a mužov - 67
- Rovnoprávne postavenie všetkých členov v rodine pri rozhodovaní o zásadných otázkach využívania zdrojov, ktoré má rodina k dispozícii - 21
- Zhoda názorov mužov a žien v otázkach riadenia spoločnosti - 5
- Právny nárok na rodičovskú dovolenku využívanú rovnomerne oboma rodičmi pri uhrádzaní náhrad za ušlú mzdu zamestnávateľom prípadne štátom - 1
- Povinnosť zamestnávateľov zamestnať na jednotlivých prevádzkach svojho podniku zo zákona rovnaký počet mužov a žien - 3
- Neviem posúdiť - 6

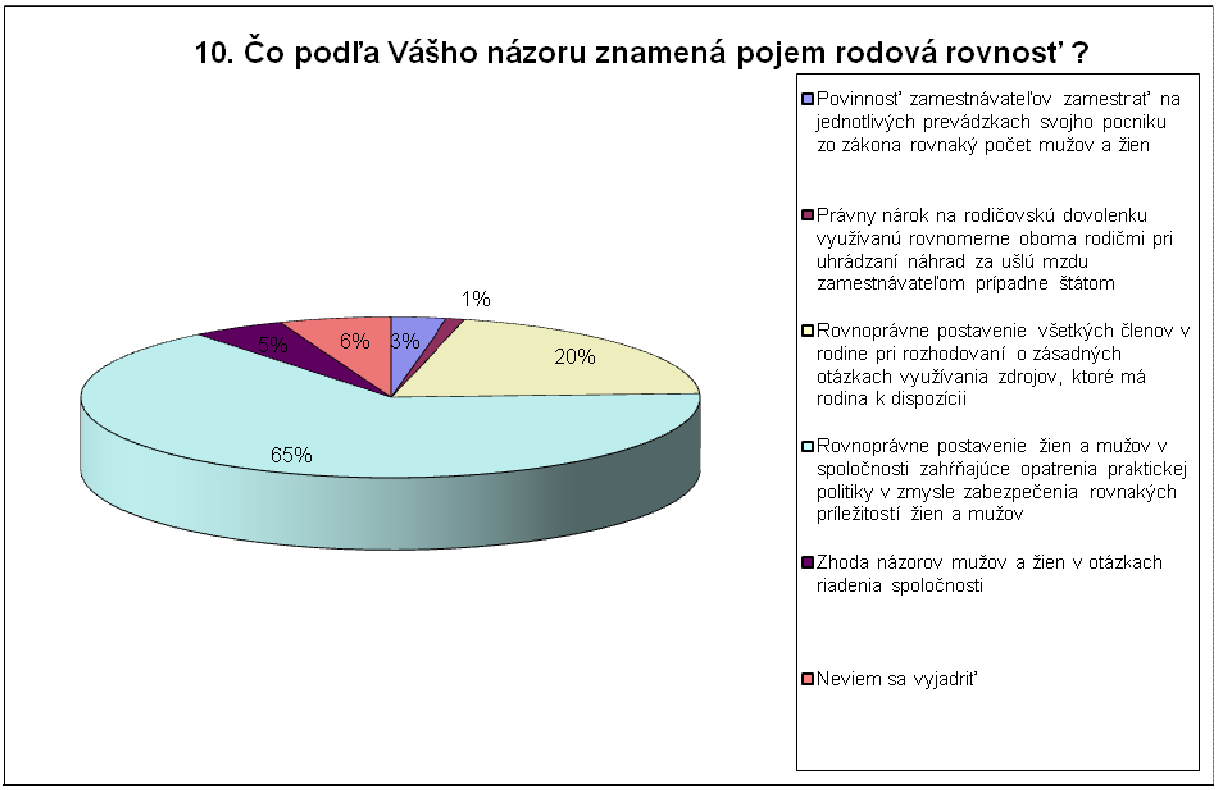

Súčasťou dotazníka bolo aj zisťovanie, či sú občanom známe niektoré pojmy, ktoré sa používajú v médiách a v diskusiách v súvislosti s násilím, a to najmä pojem rodovej rovnosti. Použili sme systém testu, a to výber správnej odpovede zo 6 možností.
67 respondentov odpovedalo správne (65%) a označilo odpoveď a). Až 20% z opýtaných označilo ako správnu odpoveď b), čo pravdepodobne súvisí s obsahom a zameraním predchádzajúcich otázok, ktoré boli zamerané na rodinu, spolunažívanie, podiel členov na povinnostiach v rodine a ich postavení v rodine. Približne rovnaký počet opýtaných označili ako správnu odpoveď c), resp. f) nevedelo odpovedať. Prostredníctvom interpretácie odpovedí na túto otázku môžem konštatovať, že väčšine respondentov a snáď aj občanov v SR vníma problematiku rodovej rovnosti ako ľudsko-právnu, ale aj napriek tomu pomerne vysoký podiel zo vzorky chápe rodovú rovnosť ako „rodinnú záležitosť“ týkajúcu sa jednotlivcov pri zakladaní si rodiny a vytvorenia „pravidiel“ v tejto rodine.

11. Uveď, prosím, súhlas, resp. nesúhlas s nasledujúcimi výrokmi: * 1 – úplne súhlasím, 2 – čiastočne súhlasím, 3 – čiastočne nesúhlasím, 4 – vôbec nesúhlasím

Odpoveď	*Domáce práce sú ženskou doménou*	*Hlavou rodiny má byť muž*	*Je úplne prirodzené, ak sa žena vydajom vzdá svojho pôvodného priezviska*	*Je úplne prirodzené, ak ženy zvádzajú mužov*	*Krajšie ženy to majú v živote ľahšie*	*Muž a žena majú o dôležitých veciach rozhodovať spolu*	*Muž aj žena majú spolu zarábať pre zabezpečenie životnej úrovne*	*Muži sú v partnerskom vzťahu nadradení*	*Partnerstvo je spojením dvoch rovnocenných jedincov*	*Žena sa má starať o domácnosť a deti a muž má finančne zabezpečovať rodinu*	*Ženy sa majú prispôsobovať mužom*	*Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom*	*Ženy sú od prírody citovejšie založené*	*Grand Total*
1 Úplne súhlasím	17	22	42	17	27	77	56	7	63	11	7	45	43	434
2 Čiastočne súhlasím	33	37	36	42	48	21	39	20	29	42	19	34	43	443
3 Čiastočne nesúhlasím	24	22	11	27	13	1	4	25	6	28	25	11	9	206
4 Vôbec nesúhlasím	26	19	11	14	12	1	1	48	2	19	49	10	5	217
5 Neodpovedalo	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	39
Grand Total	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	1339

Pri bode 11 sme zisťovali súhlas/nesúhlas respondentov k výrokom. Niektoré otázky sa javia ako duplicitné s výrokmi v bode 7, kde sme zisťovali či platí/neplatí daný výrok v rodine, z toho dôvodu sme preto porovnali zmenu postoja /tvrdenia u respondentov. Okrem toho jedine v tomto bode sme zaznamenali fakt, že 3 respondenti neposkytli žiadne vyjadrenie k výrokom, t.j. aktívnych v odpovediach bolo 100 respondentov.

Výrok 1: Domáce práce sú ženskou doménou – s týmto výrokom súhlasilo cca 48,5% a tak isto nesúhlasilo 48,5%. 3 osoby neodpovedali. Ide o vyjadrenie súhlasu na základe vlastných skúseností v rodine, resp. v blízkom okolí. Oproti tvrdeniu v otázke 7 ide o zmenu pomeru v potvrdení statusu ženy v domácnosti, v neprospech cca o 17,5%. Z hodnotenia respondentov vyplýva, že sú si vedomí toho, že domáce práce nie sú len ženskou doménou vzhľadom k ich zapojeniu sa do pracovnej kariéry, ale v realite ide o iný pomer.

Výrok 2: Hlavou rodiny má byť muž – s týmto názorom je stotožnených až 57%, čo je zároveň aj zhoda vo výroku 2 bod 7, kde potvrdilo platnosť tvrdenia 58%. Toto vyjadrenie poskytli respondenti, ktorých väčšinové zastúpenie tvorili ženy.

Výrok 3: Je úplne prirodzené, ak sa žena vydajom vzdá svojho pôvodného priezviska – s týmto tvrdením súhlasí až 75,7% respondentov. Tento súhlas opäť vyplýva zo zaužívaného zvyku, časť cieľovej skupiny to vníma ako automatický krok pri uzatváraní manželstva. Ak ale zoberieme do úvahy pokles uzatváraných manželských zvykov, je viac než isté, že za týmto postojom mladých ľudí sa skrýva individualita, záujem nestratiť vlastné priezvisko a slobodu rozhodovania.

Výrok 4: Je úplne samozrejmá, ak ženy zvádzajú mužov – táto otázka naznačuje podsúvanie „videnia“ mužov, čo je oproti histórii vo vzťahu muž / žena zásadná zmena, kedy sa od ženy očakávalo, že bude nenápadná, nevtieravá a nebude upútavať na seba pozornosť. Dnes sa role vymenili, muži sú tí, ktorí sú radi dobýjaní. S týmto výrokom súhlasilo 59 respondentov a 41 nesúhlasilo, čo vlastne potvrdzuje vyššie uvedený popis stavu.

Výrok 5: Krajšie ženy to majú v živote ľahšie – 75 respondentov uviedlo súhlas, resp. čiastočný súhlas (72,8%) a 25 respondentov s týmto výrokom nesúhlasí úplne alebo čiastočne (24,3%). Pri bode 7, obdobnom výroku 9 sa títo respondenti vyjadrili podobne, zaujímavosťou je, že vtedy sa vyjadrili všetci 103 respondenti. Nakoľko sa ankety zúčastnilo 75 žien, konštatujeme, že ide opäť o pocitové vyjadrenie bez podloženia faktov.

Výrok 6: Muž a žena majú o dôležitých veciach rozhodovať spolu – zo 103 respondentov sa 100 vyjadrilo, z toho až 98 (95,1%) súhlasí s týmto tvrdením. Pri tomto výroku je vidno aj značný rozdiel medzi úplne súhlasím a čiastočne súhlasím, až 77 respondentov nemalo problém jednoznačne súhlasiť s tvrdením. Bolo by zaujímavé zisťovať napr. či ide o 77 žien z úplných rodín. Aj takáto jednoznačnosť v ankete môže nasvedčovať, že v súčasnosti nejde o bežný stav a je želaním ženskej časti v rodine, aby bol ich podiel na rozhodovaní vyšší. V bode 7 pri obdobnom výroku 5 jednoznačne potvrdili platnosť tvrdenia 72 respondenti, celkovo potvrdilo toto tvrdenie 95 respondentov (92%), čo je o 3 menej.

Výrok 7: Muž aj žena majú spolu zarábať pre zabezpečenie životnej úrovne – 95 respondentov vyjadrilo súhlas (úplný alebo čiastočný) čo je zhoda s potvrdením výroku 6 v bode 7, kedy súhlasilo 98 respondentov. Úplne rovnaké počty respondentov sú pri vyjadrení nesúhlasu s týmto tvrdením. Nižší počet súvisí s 3 respondentmi, ktorí neodpovedali na otázku v bode 11. Súhlasné stanovisko vyplýva zo súčasnej ekonomickej situácie v rodinách, ale aj z z toho dôvodu, že

väčšina respondentov sú ženy, ktoré prijali rolu zodpovednej osoby v rodine, resp. prevzali rolu hlavy rodiny.

Výrok 8: Muži sú v partnerskom vzťahu nadradení – 73 respondentov nesúhlasí s týmto tvrdením, pričom 48 z nich vyjadrilo svoj úplný nesúhlas. Dá sa opäť predpokladať, že všetci respondenti sú ženy. 27 respondentov vyjadrilo súhlas, čo je zaujímavé, 7 z nich prejavilo úplný súhlas s tvrdením. Bolo by zaujímavé zistiť u týchto respondentov čo ich viedlo k takémuto radikálnemu postoju.

Výrok 9: Partnerstvo je spojením dvoch rovnocenných jedincov – ide o tvrdenie podložené zákonom o rodine, resp. Ústavou SR, pričom ale 5 respondentov má problém súhlasiť s týmto tvrdením. 88% (91) súhlasí s týmto tvrdením, z toho 63 úplne.

Výrok 10: Žena sa má starať o domácnosť a deti a muž má finančne zabezpečovať rodinu – ide o výrok, ktorý dominoval ešte aj v II. polovici 20.storočia a v niektorých častiach Východného Slovenska pretrváva dodnes, hlavne na vidieku, v malých obciach. 53 respondentov súhlasí s týmto výrokom (z toho 11 úplne), dá sa predpokladať, že okrem mužskej časti respondentov s týmto výrokom sa stotožňuje aj časť žien s nižším príjmom, resp. ženy žijúce v oblasti s vysokou mierou nezamestnanosti. 47 respondentov (45,6%) s týmto výrokom nesúhlasí (z toho 19 úplne). Pri výroku 11 v bode 7 dokonca vyjadrilo súhlas s tvrdením až 61 respondentov.

Výrok 11: Ženy sa majú prispôsobovať mužom – ide o zásadný výrok, ktorým je možné získať od respondentov ich názor na podriadenosť a nadriadenosť vo vzťahoch. Zo 103 respondentov, 3 neodpovedali, 6,8% úplne súhlasilo s týmto výrokom, na druhej strane ide o najväčší rozdiel v tvrdeniach, kedy 47,6% úplne nesúhlasilo s týmto tvrdením. V tomto výroku a výroku 12 v bode 7 je zhoda vo vyjadreniach.

Výrok 12: Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom - ide o tvrdenie, ktoré bolo použité aj v bode 7, výrok 13 a aj tu odpovedali respondenti zhodne, t.j. 79 (77%) ich súhlasilo s tvrdením, 21 nesúhlasilo (20,3%). Toto vyjadrenie opäť potvrdzuje vyššiu účasť žien v ankete ako mužov. Vzhľadom k prostrediu, v ktorom respondenti žijú, pri rovnomernom zastúpení by aj vyjadrenia k tvrdeniu boli iné.

Výrok 13: Ženy sú od prírody citovejšie založené – ide o tvrdenie, ktoré bolo použité aj v bode 7, výrok 14 . Pri tejto otázke bol zaznamenaný nižší počet súhlasného stanoviska k tvrdeniu oproti výroku v bode 7 o 7 hlasov (86, t.j. 83,5%), obdobne sme zaznamenali vyšší počet nesúhlasných hlasov o 5, pričom 3 respondenti neodpovedali.

Z 1339 vyjadrení na 13 výrokov zo 100 respondentov (3 sa nevyjadrovali vôbec) boli úplné súhlasy a čiastočne skoro v rovnakom pomere , t.j. 434:443 . To isté sa dá povedať aj o úplnom nesúhlase a čiastočnom nesúhlase, t.j. 206: 217.

Príloha č. 2, Graf č. 11

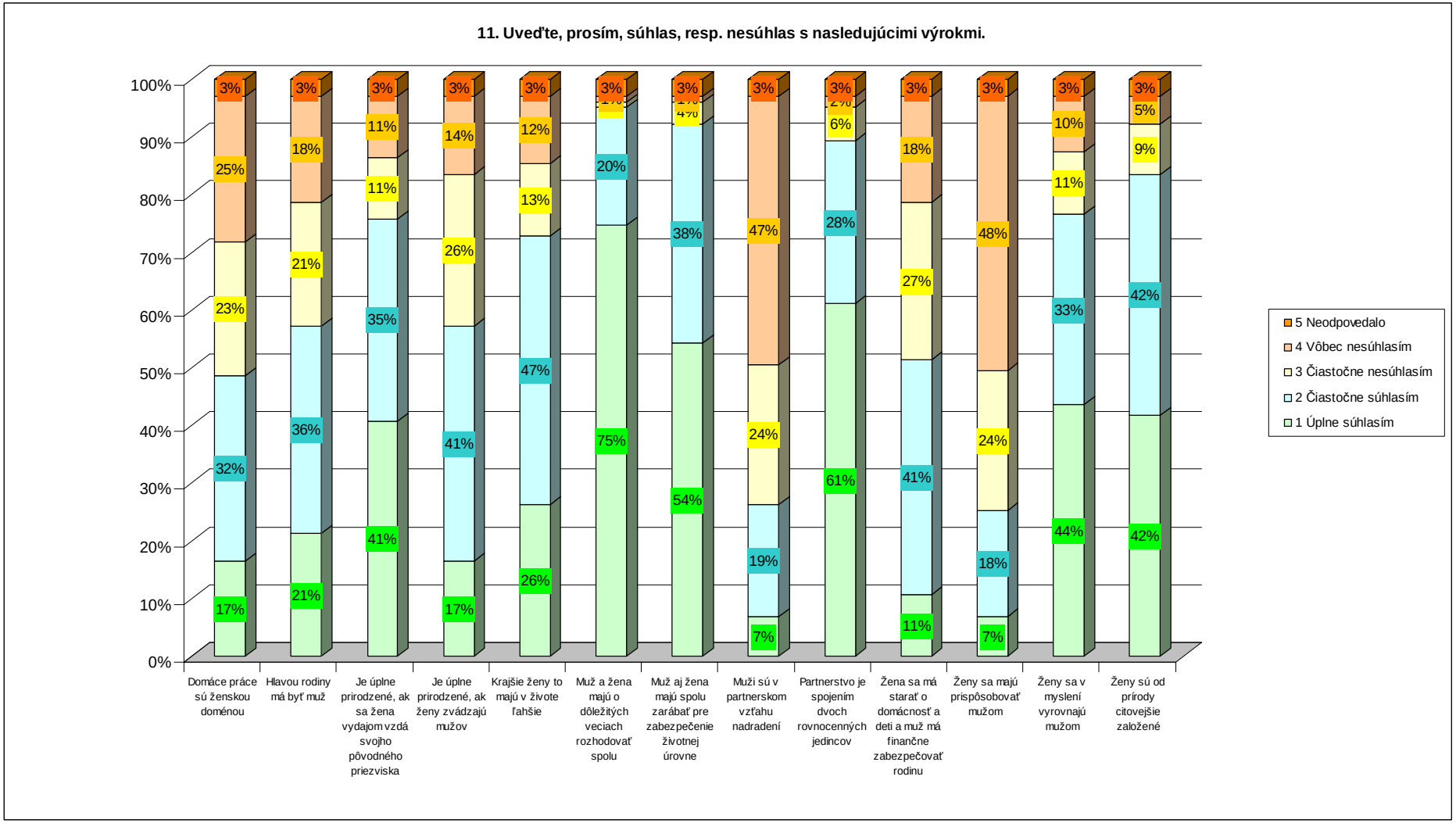

12. Máte skúsenosť s násilím vo Vašej rodine? *

- Áno - 19
- Nie - 74
- Neviem - 8, 2 respondenti sa nevyjadrili

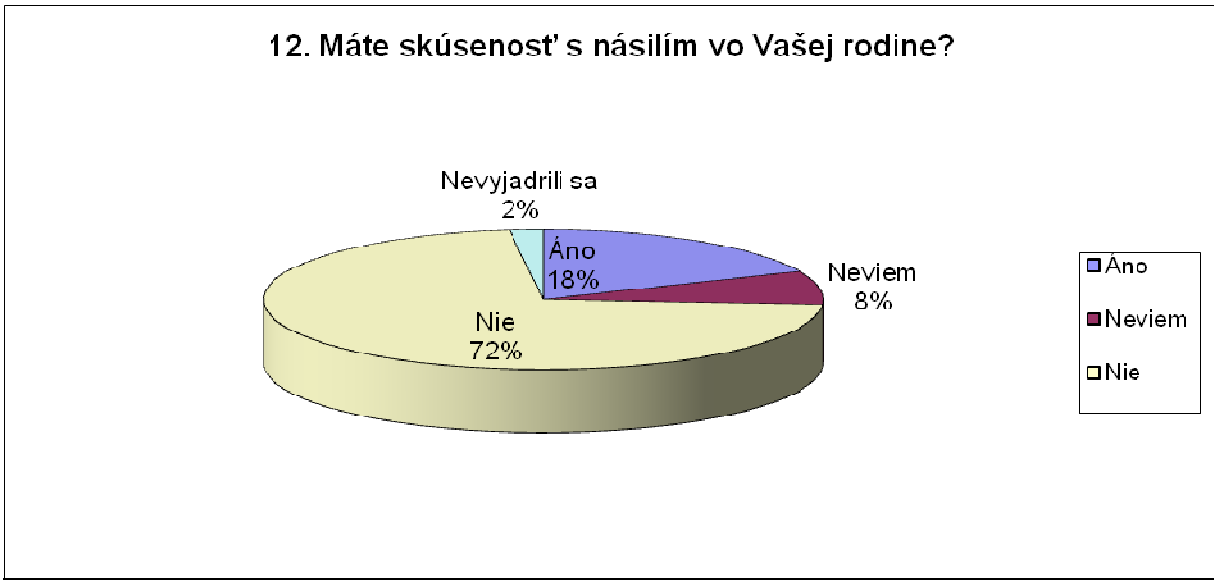

Na uvedenú otázku odpovedalo 103 respondentov, z toho 10 respondentov sa nevyjadrilo jednoznačne „áno“ alebo „nie“. 72% respondentov odpovedalo nie, čo potvrdzuje aj ich odpoveď na predchádzajúcu otázku č. 9.

13. Ktoré z nasledujúcich foriem správania považujete za prejav násilia v partnerskom vzťahu: *

Na nasledujúce otázky mali respondenti odpovedať „áno“ alebo „nie“:

Žena nemôže disponovať rodinnými financiami – zo 103 respondentov 44 (42,7%) nepovažuje za prejav násilia, ak žena ako rovnocenný partner v domácnosti nemôže disponovať rodinnými financiami. Verejnosť nepozná zákon o rodine a jednotlivé ustanovenia, ktoré dopĺňajú jednotlivé práva a povinnosti členov rodiny žijúcich v jednej domácnosti. V rámci medzinárodných dokumentov, ktoré ratifikovala aj SR je za násilie považované aj obmedzenie alebo zákaz prístupu k spoločným financiám.

Drobné zlozvyky typu neporiadnosť partnera – 102 respondentov správne označilo, že táto forma správania nie prejavom násilia. Ide o zlozvyky, ktoré sa bežným spôsobom komunikácie dajú odstrániť alebo aj tolerovať.

Pravidelná kontrola mobilného telefónu – zo 103 respondentov až 65 (63%) označilo túto formu správania za prejav násilia. Je pozitívne, že tento zásah do súkromia považuje väčšina respondentov za jeden z prejavov násilia. Je len otázne, či tí z respondentov pre ktorých je tento druh správania tolerovateľný, sú schopní takéto konanie tolerovať, aj ak sa uplatňuje voči nim.

Ponuka k pohlavnému styku – z odpovedí respondentov jednoznačne vyplýva, že 92% nepovažuje túto formu správania za prejav násilia. V otázke nebol jasne zadefinovaný pojem „ ponuka“ a ani špecifikované prejavy jej akceptácie.

Milé slovné prezývky – 102 respondentov nepovažuje takúto formu správania sa prejav násilia. Opäť je potrebné zdôrazniť, že vo vzťahu je nevyhnutné zisťovanie/overovanie, či naše „ dobré úmysly“ a prejavy sú takto vnímané aj druhou/partnerskou stranou. To čo

je milé pre jedného, nemusí byť milé pre toho druhého. Milé slovné prezývky sa používajú v harmonickom vzťahu, ktorými vytvárame ojedinelú komunikáciu medzi osobami, s ktorými prežívame citovo spriaznený stav.

Určovanie kam môže prípadne nemôže žena ísť – na túto otázku 80 respondentov odpovedalo, že ide o formu správania s násilníckym prejavom. Ide o obmedzovanie slobody a voľného pohybu dospelej, svojprávnej osoby. 23 respondentov (22%) nepovažuje takúto formu správania za prejav násilia, čo úzko súvisí s postojom jedinca k právam druhej osoby, resp. právam ženy v rodine.

Chrápanie partnera – všetkých 103 respondentov sa zhodlo, že táto forma správania nie je prejavom násilia, ide o prejav súvisiaci so zdravotnými problémami. Túto formu správania je nutné ale posudzovať niekedy v kontexte s ostatnými formami správania, ktoré obsahujú v sebe prejavy násilia a týmto spôsobom môže ešte razantnejšie vytvárať psychický nátlak s vyústením až do zdravotných problémov (nespavosť, hluk a pod.).

Zabraňovanie žene v zamestnaní sa – 64 respondentov zaradilo túto formu správania medzi prejavy násilia, ide o 62% účastníkov ankety. 39 (37,8%) respondentov však takúto formu nepovažuje za násilie, pričom ide o porušovanie zásadného článku Ústavy SR. Je prekvapujúce, že pomerne vysoký podiel respondentov má za to, že môže vstupovať/obmedzovať druhej osobe právo na slobodu rozhodovania sa pri nástupe do zamestnania. Pritom zamestnanie je stimulujúcim prvkom v živote jedinca, zabezpečuje jeho rozvoj, finančnú sebestačnosť a podiel na spoločenskom živote.

Dožadovanie sa pravidelnej teplej stravy – ide o otázku, ktorá sa často vyskytuje ako konflikt v manželskom spolunažívaní, nakoľko jeden z partnerov má za to, že ten druhý má povinnosť zabezpečiť mu denne teplú stravu. Ide o názor skôr súvisiaci so znalosťou Zákonníkom práce a povinnosťami medzi zamestnávateľom a zamestnancom. Členovia rodiny (intímneho spoločenstva) si vytvárajú vlastné pravidlá, povinnosti a práva, ktoré ale nesmú byť v žiadnom prípade v rozpore so základnými ľudskými právami a slobodami. 18 respondentov označilo takúto formu správania za prejavy násilia, s čím sa dá súhlasiť v kontexte s inými formami správania, ktoré prechádzajú až do vyššie uvádzaných obmedzení jednotlivca. 85 respondentov (82,5%) to nepovažuje za prejav násilia, i keď v tomto prípade je možné v kombináciami s iným druhom obmedzujúceho správania uvažovať o násilných prejavoch zo strany jedného z partnerov.

Zosmiešňovanie a ponižovanie partnerky/partnera – táto forma správania je zaraďovaná medzi veľmi časté prejavy násilia, nakoľko dôsledkom jej uplatňovania v kombinácii s inými násilnými prejavmi majú za následok stratu sebavedomia, samostatnosti pri rozhodovaní a zníženie „akcieschopnosti“ dotknutého partnera, čo je jedným zo základných cieľov „projektu“ násilia v párovom vzťahu. S týmto názorom sa stotožňuje až 90 respondentov (87,3%).

Odpoveď	*Dožadovanie sa pravidelnej teplej stravy*	*Drobné zlozvyky typu neporiadnosť partnera*	*Chrápanie partnera*	*Milé slovné prezývky*	*Ponuka k pohlavnému styku*	*Pravidelná kontrola mobilného telefónu*	*Určovanie kam môže príp. nemôže žena ísť*	*Zabraňovanie žene v zamestnaní sa*	*Zosmiešňovanie a ponižovanie partnerky /partnera*	*Žena nemôže disponovať rodinnými financiami*
Áno	18	1	0	1	8	65	80	64	90	59
Nie	85	102	103	102	95	38	23	39	13	44
Grand Total	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103

Príloha č. 2, Graf č. 13

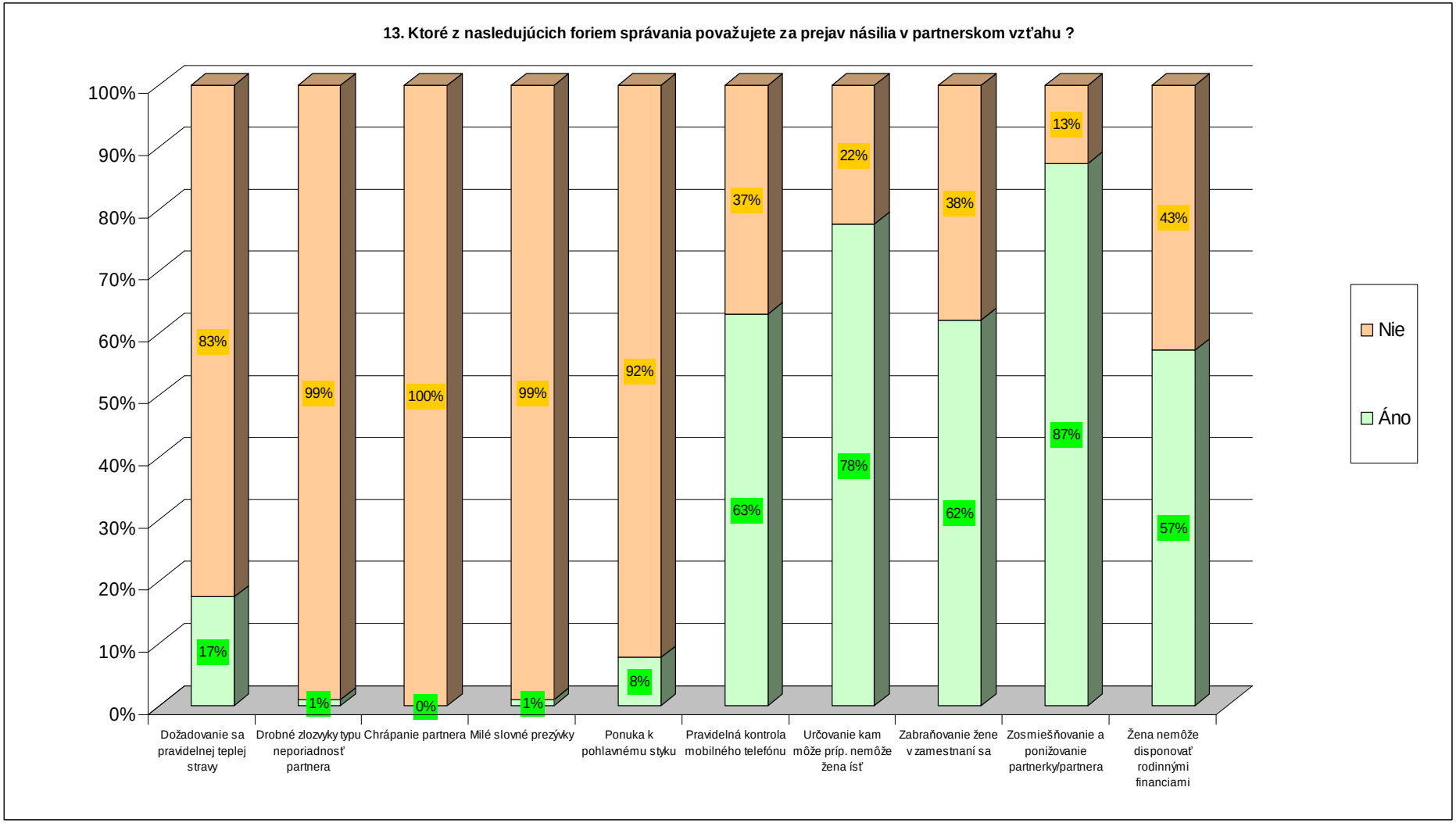

14. Aké ženy sú podľa Vášho názoru najčastejšie obeťami násilia v párových vzťahoch? * (vyberte si maximálne tri možnosti)

Pri tejto otázke sme mali záujem zistiť, či respondenti veria „v mýty“, že obeť je sama príčinou násilia alebo vedia posudzovať násilie ako formu správania sa jedinca/násilníka a skôr definovať jeho základné rysy.

Ženy zo sociálne znevýhodneného prostredia - až 44% si myslí, že násilie súvisí s tým, z akého prostredia obeť/žena pochádza. Tento názor súvisí s častejšou medializáciou páchania všeobecne násilných činov v znevýhodnenom prostredí, kde je často prítomný aj alkohol, iná bežná trestá činnosť spojená s krádežami a pod. Aj tu však môžeme pozorovať posun ostatnej vzorky respondentov, lebo viac ako 56% sa vyjadrilo, že nejde o takýto znak u obetí. Možno to pripisovať aj vekovej a vzdelanostnej štruktúre respondentov, t.j. študentom a študentkám vysokoškolského štúdia.

Ženy s nedostatočným vzdelaním – pri označení tejto kategórie obetí sa prejavil „pokrok“ u skupiny respondentov, nakoľko len 17,5% respondentov ich označilo za najčastejšie obete. Pokrok pripisujeme ako vekovej štruktúre, tak aj odboru, ktorí študujú (zameranie na sociálnu prácu, resp. andragogiku).

Ženy provokujúce – agresívne a hašterivé, túto kategóriu ako najčastejšiu obeť vybralo cca 24% respondentov, čo je možné pripísať bežnému priebehu konfliktu medzi osobami, pokiaľ jedna z nich má uvedené znaky.

Ženy, ktoré zažívali v pôvodnej rodine násilie a naučili sa rolu obete – len pri tejto kategórii obetí respondenti prekročili 50% s odpoveďou „áno“, čo môžeme pripísať tzv. „vzorcu“, kedy obeť vyhľadáva obdobný vzor manžela ako bol otec. Ide skôr o jav, kedy žena nie je schopná rozpoznávať iné znaky a prejavy , nakoľko ich nepozná, nestretla sa s nimi v predchádzajúcom živote u mužov. Iba 42,7% respondentov si nemyslí, že toto je príčinou, že sa stávajú obeťou. Tento znak sa ale veľmi často vyskytuje u žien zažívajúcich násilie, pokiaľ sa spracuje jej anamnéza a vyhodnotí sa prostredie, v ktorom vyrastali.

Slabé ženy – pri tejto kategórii obete sa respondenti priklonili k odpovedi „ nie“ (58,3%), aj keď sa často okolím posudzuje aj fyzická sila obete, resp. jej vystupovanie (krehkosť, tichosť, zdravotný stav – hendikep a pod.). Zvyšných 41,7% takémuto typu obete predpokladajú vyššie riziko, čo sa dá pripísať očakávaniu, že tento znak obete pre násilníka môže byť povzbudením s predpokladom menšieho odporu z druhej strany.

Ženy, ktorým násilie neprekáža – pri tejto odpovedi sme zaznamenali max. zhodu u respondentov (93,2%), ktorí odpovedali „nie“, čo znamená predpoklad u respondentov, že násilie je vždy prijímané negatívne.

Ženy bez ohľadu na vek, vzdelanie, spoločenské postavenie a povahové vlastnosti.

Masochistické ženy so záľubou v utrpení – aj tu sa väčšina respondentov zhodla (89,3%), že takéto znaky sa u obete vyskytujú minimálne a tento druh správania nepatrí do kategórie násilia, ale uspokojovania potrieb.

Odpoveď	*Masochistické ženy so záľubou v utrpení*	*Slabé ženy*	*Ženy bez ohľadu na vek, vzdelanie, spoločenské postavenie a povahové vlastnosti*	*Ženy provokujúce – agresívne a hašterivé*	*Ženy s nedostatočným vzdelaním*	*Ženy zo sociálne znevýhodneného prostredia*	*Ženy, ktoré zažívali v pôvodnej rodine násilie a naučili sa rolu obete*	*Ženy, ktorým násilie neprekáža*
Áno	11	40	30	28	18	45	59	7
Nie	92	63	73	75	85	58	44	96
Grand Total	103	103	103	103	103	103	103	103

Príloha č. 2, Graf č. 14

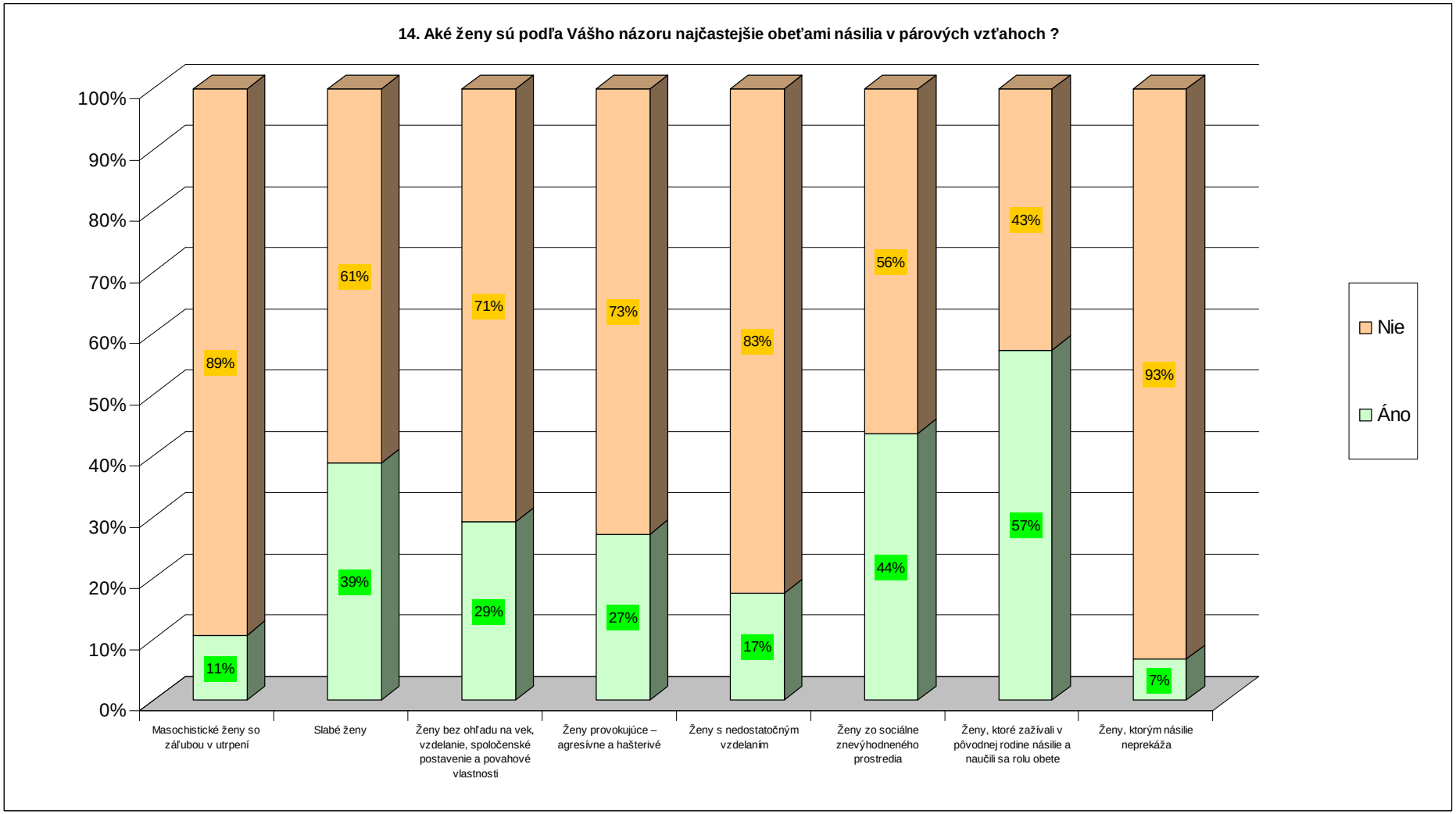

15. Akí muži týrajú ženy? * (vyberte si maximálne tri možnosti)

Cieľom tejto otázky bolo zistiť, čo ovplyvňuje respondentov pri posudzovaní násilia a charakteristike násilníka so znakmi, ktoré sa vyskytujú aj u iných konaní s viditeľnými formami.

Agresívni – 61% respondentov si myslí, že agresívny muž má sklony k páchaniu násilia na žene, nakoľko nemá problém s násilím aj na cudzích osobách. Pri agresívnych ženách si myslí len 27%, že ich povaha je príčinou násilia páchaného na nich. Tejto skupine pripisujú respondenti druhú najväčšiu „zásluhu“ na násilí na ženách. Ostatné znaky násilníkov, okrem alkoholikov, nedosiahli taký vysoký podiel na odpovedi *„áno“*.

Alkoholici – Tieto črty násilníka sa najčastejšie podľa respondentov vyskytujú pri násilí páchanom na ženách, vyjadruje to 68% respondentov v odpovedi „áno“. Ide o znak, ktorý je typický pri páchaní akéhokoľvek násilia, nakoľko násilník v takomto stave nie je schopný komunikovať a riešiť problém uvážlivo a objektívne. Alkohol často posilňuje „ego“ jedinca a teoreticky zvyšuje aj fyzickú silu. Tento znak vyhodnotili ako najrizikovejší a najčastejší pri posudzovaní „ stavu“ obete a násilníka.

Muži, ktorí zažili násilie vo svojej pôvodnej rodine a naučili sa rolu zneužívateľa – pri tomto znaku sa respondenti „ nevedeli“ rozhodnúť, či je to ovplyvňujúci prvok v nasledujúcom živote a konaní, pomer hodnotenia je 50:50. Stojí za povšimnutie, že pri posudzovaní tohto vplyvu pri obetiach/ženách až takáto nerozhodnosť nebola a prevládal názor, že ak žena pochádza z obdobného rodinného prostredia, bude na nej páchané násilie. Tento znak je ale na základe štúdií dosť podstatný a funguje podobne ako pri obetiach ako vzorec ako niečo, čo je bežné v rodine. Z tohto dôvodu je naozaj dôležité, aby obidvaja partneri poznali rodinné prostredie, v ktorom ten druhý vyrastal, aby eliminoval riziko pri spolunažívaní, hlavne z hľadiska násilia.

Výbušní – znaky násilníka sme pri tejto otázke zámerne oddelili, čo sa týka agresivity a výbušnosti, čo aj jednoznačne respondenti odlíšili. Len 16,5% respondentov si myslí, že v prípade páchaného násilia majú násilníci výbušnú povahu.

Drogovo závislí – na rozdiel od alkoholikov, ktorých respondenti vyhodnotili ako najrizikovejšie osoby pri páchanom násilí na ženách v párových vzťahoch, drogovo závislí sa podľa nich podieľajú na tomto násilí len 15,5%. Je možné predpokladať, že ich odpoveď bola ovplyvnená faktom, že osoby pod vplyvom drog, síce obdobne ako alkoholici nie sú schopní komunikovať a uvažovať, ale ich mentálna a fyzická schopnosť je do značnej miery ochromená. Len veľmi nízke % osôb pod vplyvom drog je aj agresívnych.

Muži neschopní prejaviť svoje pocity – pri tejto skupine, respondenti, podobne ako pri obetiach s týmito znakmi, nepredpokladajú sklony k násiliu a ubližovaniu. Je to zrejmé možno aj z toho, že nie sú schopní emocionálne prežiť akýkoľvek konflikt a problém. Podľa respondentov ide o skupinu mužov s najnižším rizikom páchania násilia.

Zakomplexovaní muži s nízkym sebavedomím – respondenti u tejto skupiny vyhodnotili riziko na 33%, čo ale s kombináciou alkoholu alebo výbušnosti, drogovej závislosti alebo agresivity môže prekročiť až mieru 90%. Pri

vyhodnocovaní násilníka, ide totiž najčastejšie o kombináciu psychických problémov a návykovej látky.

Labilní muži pod vplyvom nepriaznivej životnej situácie (strata zamestnania a pod.) – aj túto skupinu respondenti vyhodnotili nízkym stupňom rizika, podobne ako u drogovo závislých a výbušných. Opäť ale musím upozorniť na fakt, že problémy súvisiace so stratou postavenia v rodine, resp. v spoločnosti sú najčastejšie spúšťačom u mužov a na hľadanie „ospravedlnenia“ zlyhania u mužov v alkohole, drogách a iných zlozvykov, zvyšujúcich napätie v rodine a zvyšovania psychického a ekonomického tlaku, ktorý môže vyústiť v zmenu správania a páchania násilia na partnerke.

Odpoveď	***Agresívni***	***Alkoholici***	***Drogovo závislí***	***Labilní muži pod vplyvom nepriaznivej životnej situácie (strata zamestnani a a pod.)***	***Muži neschopní prejaviť svoje pocity***	***Muži, ktorí zažili násilie vo svojej pôvodnej rodine a naučili sa rolu zneužívateľa***	***Výbušní***	***Zakomplexo vaní muži s nízkym sebavedomím***
Áno	63	70	16	16	4	52	17	34
Nie	40	33	87	87	99	51	86	69
Grand Total	103	103	103	103	103	103	103	103

Príloha č. 2, Graf č. 15

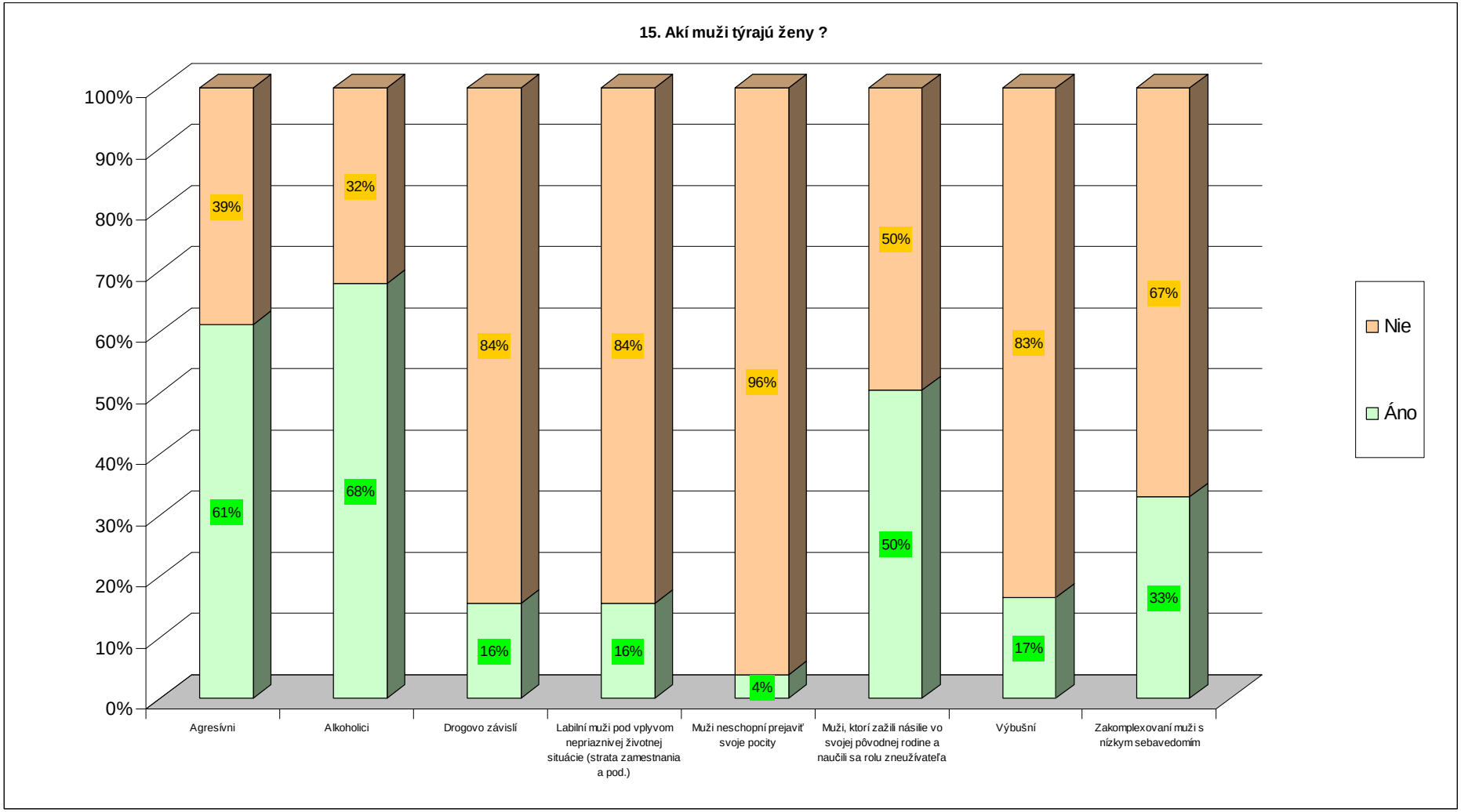

16. Prečo, podľa Vášho názoru, mnohé ženy zažívajúce násilie nevyhľadajú pomoc? *
(vyberte si maximálne tri možnosti)

Z ekonomických dôvodov – závislosť na partnerovi, z uvedeného dôvodu je medzi 103 respondentmi najmenší rozdiel vo vyjadrení (50:50), nakoľko si väčšina z nich uvedomuje, že v súčasnosti aj žena prispieva do spoločnej domácnosti, má príjem, s ktorým môže disponovať. Riziko sa vyskytuje u žien, ktoré nemajú vlastný príjem a majú deti. Z toho pramení aj tá druhá polovica respondentov, ktorá tvrdí, že ekonomické dôvody sú dôvody, prečo ženy neodídu od násilníka a nevyhľadajú pomoc, zároveň si zrejem respondenti uvedomujú potrebu dvoch príjmov na zabezpečenie štandardných potrieb domácnosti a detí u ľudí s príjmom na úrovni regionálneho priemeru Prešovského kraja.

Strach z odsúdenia a reakcie okolia – viac ako 57% respondentov sa prikláňa k tomuto dôvodu, hlavne s prihliadnutím na vonkajšie prostredie /okolie, kde žije žena zažívajúca násilie. Rodový stereotyp a „tradície“ hlavne rodinného prostredia sú často tým dôvodom, prečo žena o probléme nerozpráva a nehľadá pomoc.

Nevedia, na koho sa obrátiť – pre nás ako organizáciu mala táto otázka význam hlavne z hľadiska toho, ako vníma okolie túto problematiku a či oni sami vedia, či niekto v spoločnosti tento problém rieši tak, aby žena nebola hneď od začiatku konfrontovaná so zákonom, súdom a pod. 43 odpovedí „ áno“ zo 103 je pre nás potvrdením, že na Slovensku je málo organizácií, ktoré pomáhajú týmto ženám a ich činnosť je minimálne medializovaná. Skutočnosť, že ak by tieto ženy vedeli kde a na koho sa obrátiť, mali by možnosť riešiť situáciu násilia aj v počiatočnej fáze a predísť tak následkom dlhodobého násilia. Odpovede respondentov sú potvrdením názoru o nedostatku takýchto sociálnych služieb a ich nedostatočného financovania.

Viera, že muž sa zmení – je ilúziou, ktorá sa veľmi často opakuje vo vyjadreniach žien, na ktorých bolo páchané násilie ich manželom, resp. partnerom. Ide o obdobu problému pri spolunažívaní s alkoholikom. Až 58% respondentov potvrdilo tento dôvod a tým aj deklarovali silné korene ďalšieho tradičného výroku, ktorý je podsúvaný hlavne z blízkeho rodinného prostredia, od ktorého ale táto žena očakávala pomoc. Je nevyhnutné pracovať aj s verejnosťou a vysvetľovať, že ide o tak závažný problém v spolunažívaní, že nie je možné trvať na tom, aby jeden s partnerov tento jav toleroval, resp. strpel. Násilie je prejav viacerých súvislostí a osobnostných znakov jedinca, ktoré nie je možné zmeniť výchovou. Pričom partnerský vzťah nie vzťah rodič /dieťa, kde sa vyžaduje, aby rodič dieťa vychovával a pripravil na život v spoločnosti, pričom je nevyhnutné dodržiavať základné ľudské práva a morálne pravidlá.

Láska – len 18% uviedlo tento dôvod nevyhľadania pomoci pri násilí, ktoré pácha na nej jej partner alebo manžel. Je zrejmé, že skôr či neskôr sa táto láska zmení na nenávisť. Ide skôr o prípad, kedy sa žena domnieva, že sa dotyčný násilník zmení, resp. jeho konanie ospravedlňuje, pričom si neuvedomuje, že sa dostáva do „kruhu násilia“, z ktorého keď už bude chcieť odísť bude potrebovať veľa sily a pomoc okolia, aby to dokázala. Tento prvok sa vyskytuje v začiatkoch spolunažívania, kedy je pravdepodobné, že partneri sa nemali šancu dlhšie spoznať.

Rezignácia, bezradnosť, apatia – je štádium, kedy ide o násilie, ktoré je páchané dlhodobo a kde sú deti s ich každodennými potrebami. Vtedy žena v záujme ochrany a finančného zabezpečenia detí „sa obetuje“ a stáva „imúnnou“ voči útokom. V tejto situácii sa zvyšuje nebezpečenstvo, že zneužívateľ vystupňuje prejavy násilia čo môže mať fatálne následky. Ak je žena v takomto stave, je dôležitá pomoc a všímavosť okolia. Ide o pomerne vysoké % respondentov, ktorí zastávajú tento názor a je pravdepodobné, že je výsledkom „poznania“ a reakcie okolia na takéto prípady.

Odpoveď	***Láska***	***Nevedia, na koho sa obrátiť***	***Rezignácia, bezradnosť, apatia***	***Strach z odsúdenia a reakcie okolia***	***Viera, že muž sa zmení***	***Z ekonomických dôvodov – závislosť na partnerovi***
Áno	13	43	38	59	61	53
Nie	90	60	65	44	42	50
Grand Total	103	103	103	103	103	103

Príloha č. 2, Graf č. 16

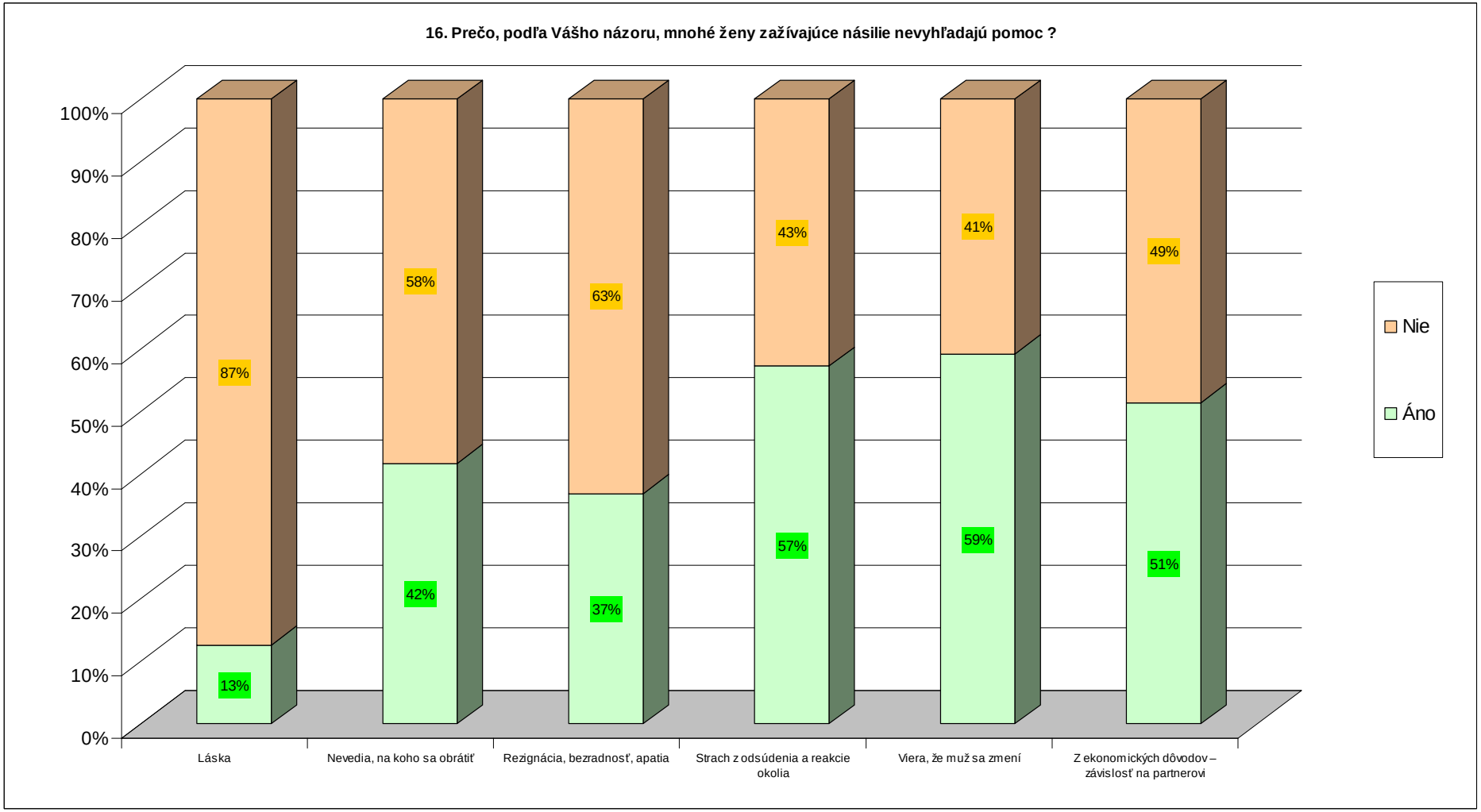

17. Aký problém potrebuje podľa Vášho názoru riešiť prednostne žena, ktorá zažíva násilie v párovom vzťahu? * (môžete označiť maximálne tri možností)

Problém s ubytovaním
Finančné problémy
Problémy so získaním podpory najbližšieho okolia
S hľadaním nového partnera
S výchovou detí
S posilnením sebavedomia

Odpoveď	*Finančné problémy*	*Problém s ubytovaním*	*Problémy so získaním podpory najbližšieho okolia*	*S hľadaním nového partnera*	*S posilnením sebavedomia*	*S výchovou detí*
Áno	69	64	29	8	49	37
Nie	34	39	74	95	54	66
Grand Total	103	103	103	103	103	103

Najvýraznejšie sa v súlade s realitou očakáva riešenie finančných problémov a s tým súvisiacich problémov s ubytovaním. Veľmi pozitívne je, že si respondenti uvedomujú, že problém sebavedomia a posilnenia žien zažívajúcich násilie je akútnejší ako výchova detí a hľadanie podpory okolí. Predpoklad, že hľadanie nového partnera je v situácii žien opúšťajúcich násilný vzťah to posledné, čo tieto ženy v ich stave riešia, odrazom logických predpokladov a zároveň aj reality prevažnej väčšiny z nich.

Príloha č. 2, Graf č. 17

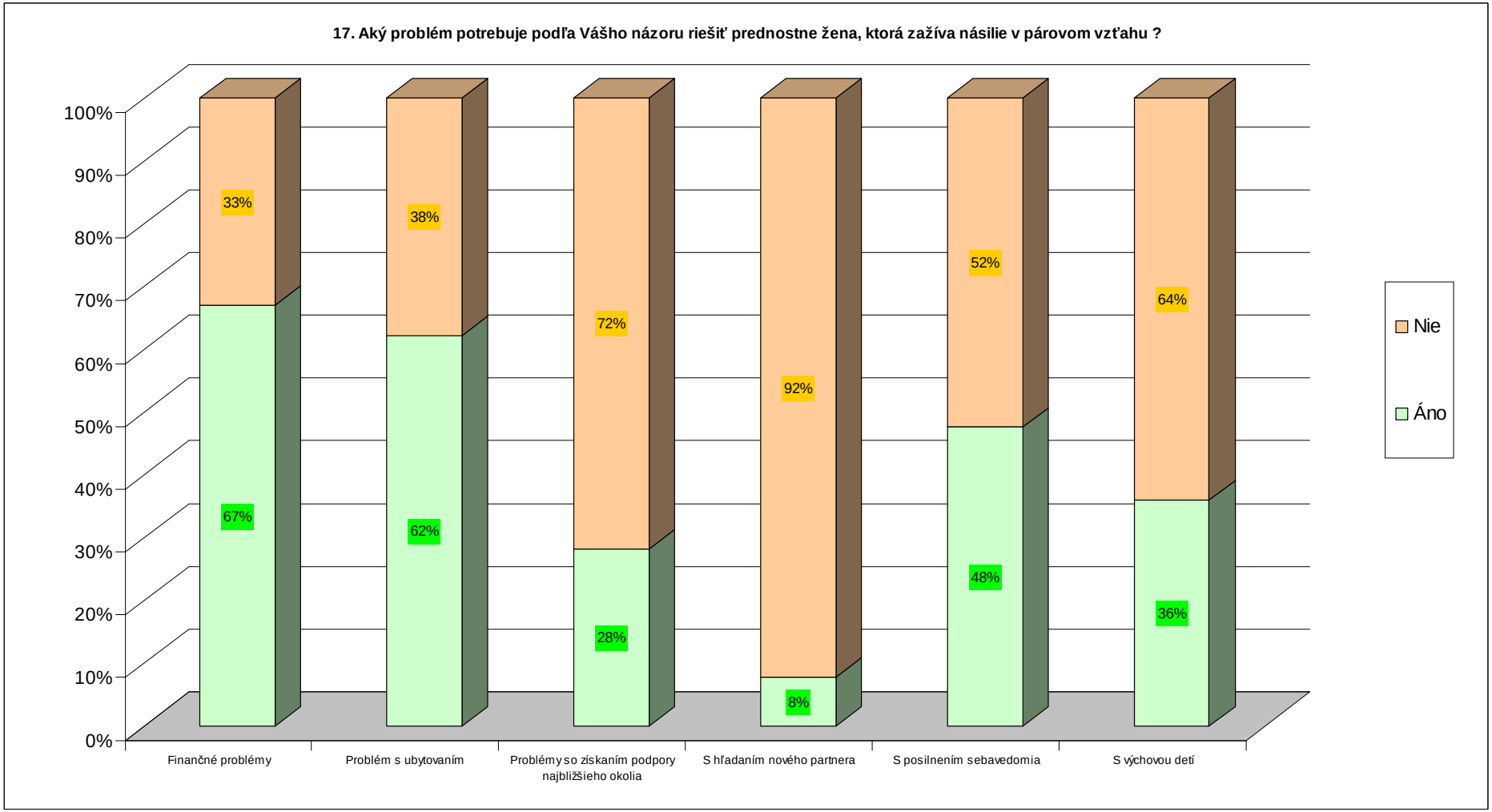

18. Ktorú z navrhovaných možností považujete za najefektívnejšiu pre obmedzenie výskytu násilia v párových vzťahoch? * (vyberte len jednu z uvádzaných možností)

Nulová tolerancia voči násiliu - 30
Prejavy nesúhlasu s násilným správaním zneužívateľa - 19
Podpora ženy v jej rozhodnutí - 22
Otvorená verejná diskusia k téme násilia v párových vzťahoch - 14
Väčšia miera zaangažovanosti v riešení jednotlivých prípadov na úrovni obce, regiónu, štátu - 4
Nevyjadrili sa - 4

Nulová tolerancia násilia, podpora ženy v jej rozhodnutí a prejavy nesúhlasu s násilím sú považované medzi našimi respondentmi za najefektívnejšie, čo predpokladá aj angažovanosť všeobecnej verejnosti v téme a o potrebe jej zahrnutia svedčí aj vyjadrená potreba verejnej diskusie. Pomerne nízky podiel výroku o zaangažovanosti obcí a regiónov môže byť jednak odrazom súčasnej situácie, keď väčšina obyvateľov nemá pocit, že je to práve miestna resp. regionálna samospráva, ktorá stojí v ťažkých chvíľach života pri svojich obyvateľoch ako aj vyjadrenie skepsy, že by v tak intímnej téme zohrali úradné inštitúcie pozitívnu rolu (prejav názoru, že ide o domácu záležitosť, ktorú má riešiť rodina).

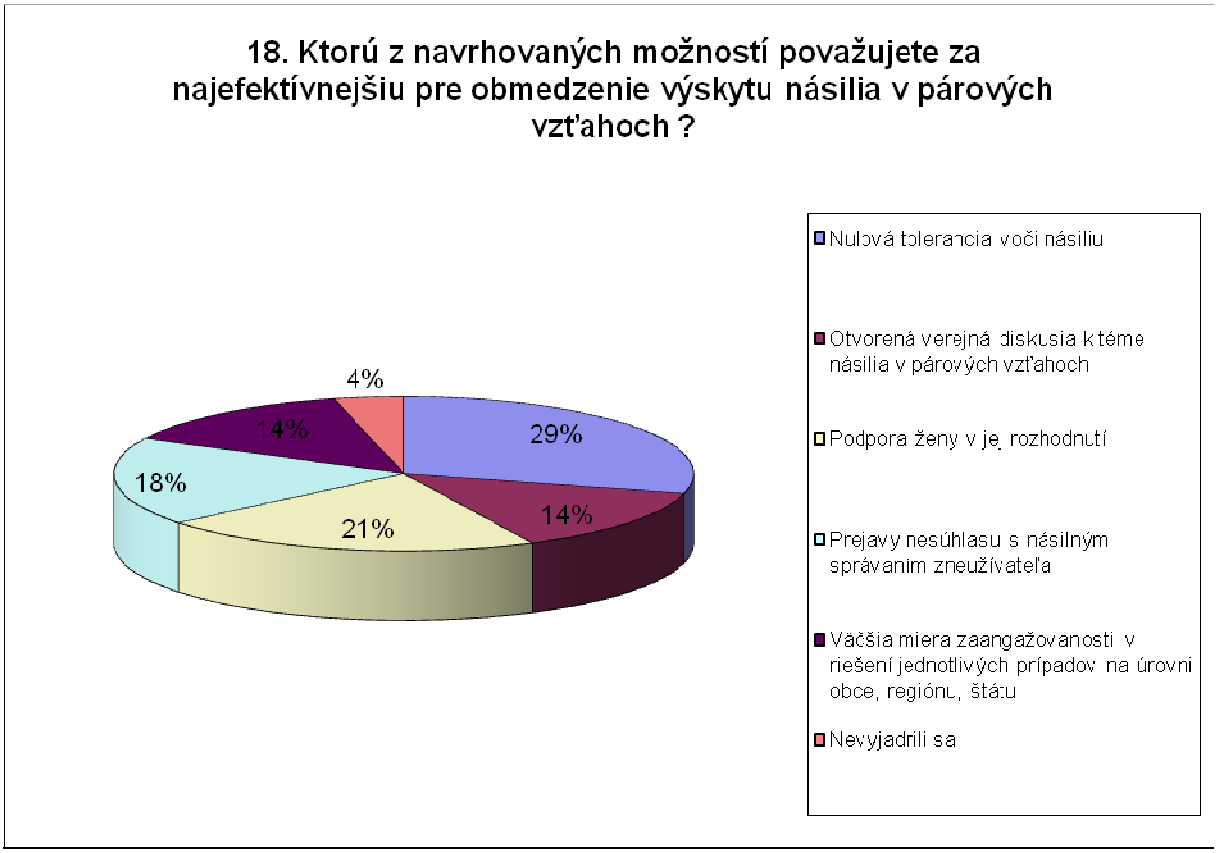

19. V prípade, že ste o téme násilia už mali predchádzajúce informácie uveďte ich zdroj

Besedy s odborníkmi o problematike
Rozhovory o téme v rodinnom prostredí
Individuálne stretnutia, konzultácie, poradenstvo s odborníkmi
Televízne relácie
Rozhlasové relácie
Webové stránky a sociálne siete
Časopisy
Odborná literatúra a informačné brožúry

Odpoveď	*Besedy s odborníkmi o problematike*	*Časo pisy*	*Individuálne stretnutia, konzultácie, poradenstvo s odborníkmi*	*Odborná literatúra a informačné brožúry*	*Rozhlasové relácie*	*Rozhovory o téme v rodinnom prostredí*	*Televízne relácie*	*Webové stránky a sociálne siete*
Áno	27	52	6	36	18	13	60	58
Nie	76	51	97	67	85	90	43	45
Grand Total	103	103	103	103	103	103	103	103

V tejto odpovedi je jasná súvislosť medzi faktom televízie ako najsledovanejšieho média a web stránkami a sociálnymi sieťami. Tento spôsob zberu informácií, resp. prijímania informácií súvisí s prevládajúcou vzorkou respondentov (mladí ľudia) a ich trendom a spôsobom vzdelávania sa. V tejto súvislosti by bolo zaujímavé ďalšie šetrenie o aký druh informácie a v akej forme najčastejšie podľa respondentov ide. Z vysokého počtu odpovedí „ nie“ pri spôsobe získavania informácií priamym osobným kontaktom, t.j. zverejňovaním svojej osoby vyplýva, že respondenti neradi otvorene rozprávajú o tejto téme. V súvislosti s potrebou verejnej diskusie je zarážajúci nízky podiel konzultácii a individuálnych stretnutí s odborníkmi, práve forma verejných diskusií je vhodná pre informovanosť verejnosti o téme a jej detabuizáciu.

Príloha č. 2, Graf č. 19

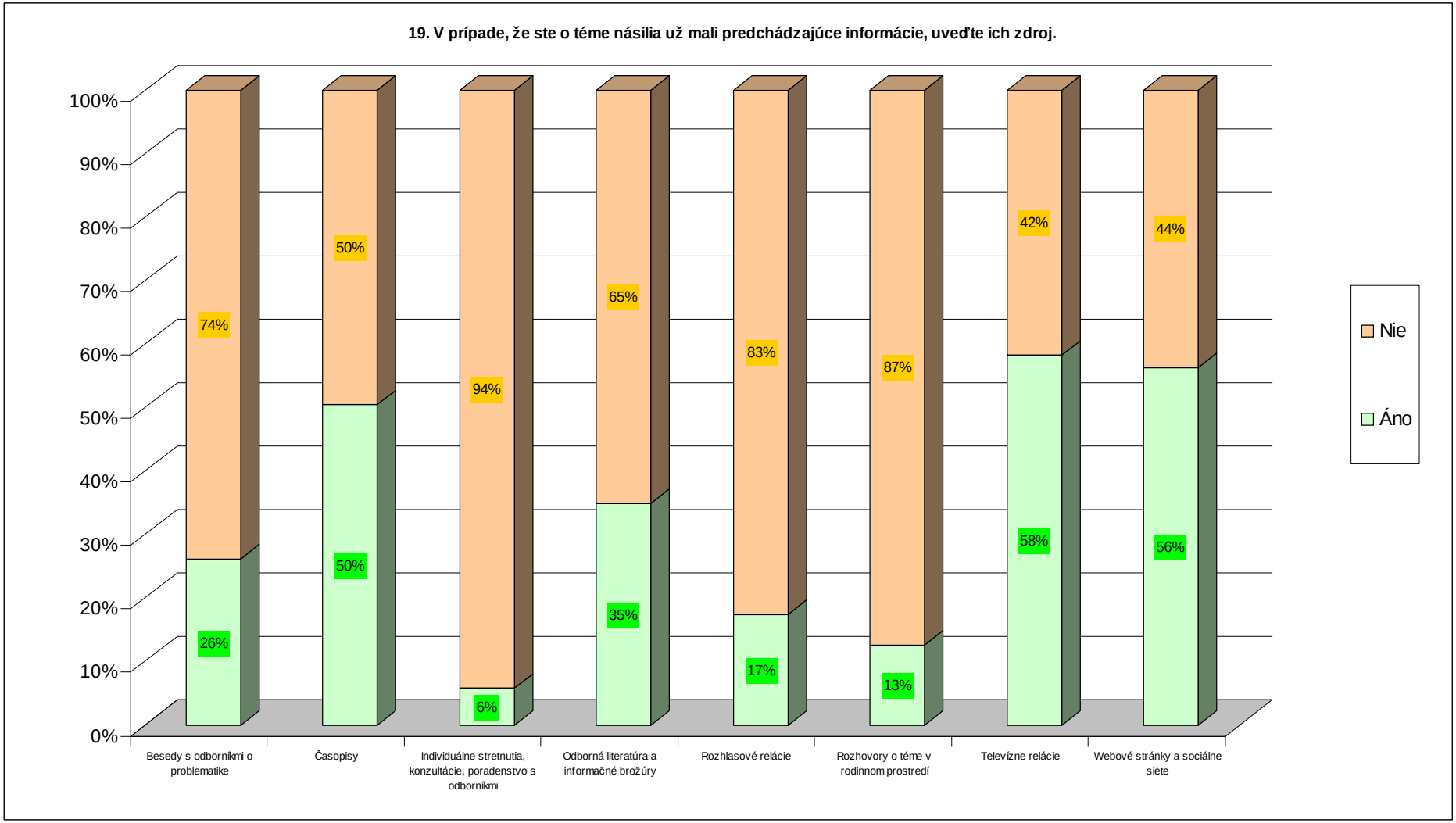

Z á v e r

Násilie páchané na ženách je aj na Slovensku závažný spoločenský problém**.** Znamená porušovanie ľudských práv žien, ohrozenie ich šancí na dôstojný a slušný život. Je dôsledkom rodovej nerovnosti a svojimi účinkami ju ešte väčšmi prehlbuje. Preto v ňom treba vidieť jednu z prekážok rozvoja skutočnej demokracie v krajine. Násilie zasahuje ženy na Slovensku v rôznych obdobiach života od detstva po dospelosť. Dochádza k nemu v práci, v škole, v rovesníckych skupinách, na verejnosti, ale hlavne v súkromí rodinného či partnerského života. Nadobúda rozmanité formy - od fyzického a sexuálneho cez psychické a sociálne až po ekonomické násilie. Zažívajú ho ženy rozličného vzdelania, sociálno-ekonomického postavenia, etnickej príslušnosti, vierovyznania; ženy z mestského i vidieckeho prostredia.

Slovensko má ešte stále značné nedostatky v podporných rámcoch a ochranných sieťach pre obete násilia. Je potrebné dosiahnuť, aby všetky obete mali prístup k službám, ktoré potrebujú a aby všetci, čo s násilím prichádzajú do styku, vedeli ako reagovať a museli reagovať. To konkrétne znamená vytvárať možnosti ubytovania pre ženy v krízových situáciách, rozvíjať a geograficky sprístupniť poradenstvo pre obete, doplniť existujúcu sociálnu pomoc a podporu pre situácie domáceho násilia. Zároveň treba zvýšiť uvedomenie profesionálov o násilí páchanom na ženách, posilniť ich vzdelávanie a tréning počas štúdia i praxe a zavádzať nástroje na skoré odhalenie a zastavenie násilia.

Prostredníctvom odpovedí tejto nereprezentatívnej vzorky – väčšinou išlo o ženy - VŠ študentky, sme zistili, že aj tie podliehajú mýtom a rodovým stereotypom. Vo väčšine odpovedí sa strieda ich vlastný názor / pohľad na túto problematiku, napr. nárok na kariéru, rovnakú odmenu v práci, rovnaký podiel na práci v domácnosti a pod. Na druhej strane zároveň vidno určitú mieru tolerancie voči správaniu sa muža k žene. Posledná, 19.otázka a odpovede na ňu odkryli celý problém tejto témy v našej spoločnosti.

Podporu vzniku a tolerancii násilia páchaného na ženách vytvárajú tradičné rodové stereotypy mužskosti a ženskosti (muž - hlava rodiny, nositeľ autority, sily, rozumu; žena - ochrankyňa rodinného kozubu; ako slabšia, jemnejšia partnerka, ako „srdce rodiny“). Ešte stále sa takáto výchova odohráva v rodine, v škole i v prostredí neformálnej výchovy. Zároveň odpovede respondentov potvrdili, že médiá majú veľký potenciál vychovávať verejnosť k nulovej tolerancii voči násiliu páchanému na ženách. V záujme účinnejšej prevencie násilia páchaného na ženách je potrebné, aby médiá vysvetľovali násilie páchané na ženách v širšom kontexte rodovej nerovnosti, objasňovali jeho hlbšie príčiny a následky, obmedzili jeho rodovo stereotypné prezentácie, šírili vzory nenásilného správania, informovali o legislatívnych možnostiach a o zdrojoch pomoci pre obete. Okrem toho je nevyhnutné využívať v médiách formu diskusií a náučných relácií so zapojením laickej verejnosti. Priama konfrontácia odborníkov a ich „názorov“ s verejnosťou a ich problémami je najvhodnejším spôsobom na vyvolanie verejnej diskusie a porozumeniu problematiky. Kampane a vhodné formy prezentovania témy sú prvky oslovujúce mladú generáciu, u ktorej nie je problémom rodový stereotyp, ale všade prítomné násilie a brutalita ako súčasť dennodenného života tejto spoločnosti. Na vidieku je potrebné zamerať sa na vyššie vekové kategórie práve v súvislosti s pretrvávajúcim rodovým stereotypom a izolovanosťou a osamelosťou partnerov, ktorých deti už odišli z domova.

Kľúčovú úlohu v súčasnosti zohrávajú pri prelomení mlčania o násilí na ženách a pri zavádzaní praktických podporných krokov ženské mimovládne organizácie. Aj keď ich počet ešte stále neprekročil číslo 10, svojou aktivitou a angažovanosťou prispeli k odtabuizovaniu problému, ale aj k priamej pomoci ženám trpiacim násilím, k výchovným a osvetovým aktivitám a k presadzovaniu legislatívnych zmien v kontexte s medzinárodnými dohovormi.

V Prešove, 31. 1. 2012